

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1881. Första Kammaren. N:o 34.

Tisdagen den 12 April.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 5 i denna månad.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande ärenden, hvilka bordlagts första gången dels den 5, dels den 8, dels den 9 och dels den 11 innevarande April, nemligen: Stats-Utskottets Utlåtande N:o 61, Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 1, Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 10, Stats-Utskottets Utlåtande N:o 60, Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 15, Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets Utlåtande N:o 3, Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 2 och 3 äfvensom Lag-Utskottets Utlåtanden och Memorial N:is 51—53.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 8 och 9 i denna månad bordlagda Betänkande N:o 10, angående beräkningen af tull-, post-, stämpelpappers-, bränvinsbrännings- och hvitbetssockertillverkningsmedlen.

1—3 punkterna.

Biföllos.

4 punkten.

Herr Ekström: Bland de vanskliga uppgifter, som föreligga Riksdagen, är otvifvelaktigt beräkningen om statsverkets inkomster af de olika skattetitlarne en bland de mest vanskliga; men hurudan än beskaffenheten af denna uppgift må vara, måste dock erkännas att, för att komma till ett någorlunda säkert resultat, man icke har annat att göra än att fästa sig vid de faktiska förhållandena, sådana de gestaltat sig från föregående år. Nu har Bevillnings-Utskottet i sitt här afgifna betänkande yttrat, att bränvinstillverkningsafgiften för år 1882 borde upp-

*Beräkningen
af bränvins-
tillverknings-
afgiften.*

*Beräkningen
af bränvins-
tillverknings-
afgiften.
(Forts.)*

tagas till 14 millioner kronor, motsvarande ett lika antal beskattningsbara kannor. Detta belopp understiger med 1 million hvad af Kongl. Maj:t i dess nådiga proposition beräknats. Då Statskontoret till Kongl. Maj:t afgaf förslag öfver beräkningen af statsverkets inkomster, höll sig Statskontoret till de siffror, som också under föregående år förekommit, och ansåg att, då bränvinstillverkningen till den 1 December 1880 uppgått till 12,222,663 kannor, och om dertill lades tillverkningen under December månad 1879, 2,156,453 kannor, skulle, under förutsättning att sistnämnda kannetal motsvarade tillverkningen för samma månad 1880, detta års tillverkning utgöra 14,379,116 kannor. Detta var 1880. Vi känna likvisst nu, att, på sätt i Bevillnings-Utskottets betänkande här blifvit framhållet, bränvinstillverkningen under år 1880 uppgått till 15,170,000 kannor.

I förbigående vill jag här erinra, att det förefinnes några skiljaktigheter mellan hvad i den Kongl. propositionen blifvit beräknadt och de siffror, som här i Utskottets betänkande finnas upptagna. Sålunda upptages här bränvinstillverkningen för år 1876 till 18,962,000 kannor, under det densamma, enligt Kongl. Maj:ts proposition, uppgått till 18,961,441 kannor. Detta kan ju bero på den "afrundning" Utskottet säger hafva egt rum. För 1877 upptages tillverkningen i Kongl. Maj:ts proposition till 16,435,000 kannor, medan Bevillnings-Utskottet har 16,442,000 kannor. Om det beror på "afrundningen", att man här fått 7,000 kannor mer, lemnar jag derhän. För 1878 upptages i den Kongl. propositionen tillverkningen till 16,439,000 kannor, och i Utskottets betänkande till 16,440,000 kannor. — För 1879 upptager Kongl. Maj:ts proposition 13,762,882 kannor, men Utskottet har för det året icke mer än 13,750,000 kannor. Den största skillnaden förekommer dock för år 1880, för hvilket år tillverkningsbeloppet i Kongl. Maj:ts proposition upptages till 15,117,000 kannor, och här i Utskottets betänkande till 15,170,000 kannor. I Kongl. Maj:ts proposition uppgifves beräkningen vara endast approximativ, och man får således antaga att den siffra Utskottet upptagit skall motsvara den verkliga tillverkningen.

Om jag nu går till förhållandena, sådana de gestaltat sig under föregående år, för att finna den sannolika siffra, som må skäligen beräknas med afseende å tillverkningen för år 1882, och då går tillbaka till de sista 10 åren, från hösten 1869 till hösten 1879, och fördelar hela denna period i två femårsperioder, den första från 1869 till 1874 och den senare från 1874 till 1879, så befinnes att tillverkningen, enligt kontrollbyråns derom lemnade uppgifter, uppgått under den förra perioden till 16,325,440 kannor och under den senare till 18,288,210 kannor årligen i medeltal, och sålunda under dessa år ökats med 12 procent, under det bränneriernas antal minskats med omkring 7 procent, och detta oaktadt tillverkningen under år 1877—1878 nedgick med mera än $4\frac{1}{2}$ millioner kannor. Om jag nu tager tillverkningen för kalenderår, såsom vanligen i Kongl. Maj:ts proposition beräknas, och icke går längre tillbaka än till år 1875, utgjorde tillverkningen år 1875 18,750,000 kannor, år 1876 18,961,000 kannor, år 1877 16,442,000 kannor och år 1878 16,440,000 kannor. År 1879 sjönk den ned till 13,762,000 kannor, men gick 1880 upp till 15,170,000 kannor. Medeltalet för dessa sex år utgjorde 16,586,000 kannor. Men då är likväl

att märka att under denna period beloppet från 1877—78 till 1878—79 sjönk, såsom jag nyss nämnde, med icke mindre än $4\frac{1}{2}$ millioner kannor, till följd af den ofördelaktiga potatisskörden år 1877. För 1880 beräknades i riksstaten tillverkningen skola uppgå till 15,000,000 kannor, oakadt Statskontoret icke upptog den högre än till 14,000,000, och, såsom denna af Bevillnings-Utskottet lemnade uppgift utvisar, har också den af Riksdagen gjorda beräkning hållit streck, enär tillverkningen detta år, som jag redan nämnt, uppgick till 15,170,000 kannor. En annan omständighet är också den, att från och med år 1871, då bränvinstillverkning under vissa vilkor blef tillåten jemväl under sommarmånaderna, denna tillverkning stigit för hvarje år, så att, då den under sommarmånaderna år 1871 utgjorde 16,044 kannor, den under sommarmånaderna 1879 uppgick till 578,281 kannor.

*Beräkningen
af bränvins-
tillverknings-
afgiften.*
(Forts.)

Man säger att den ökade bränvinstillverkningen härleder sig från den goda potatisskörden. Ja, visserligen inverkar potatisskörden ganska mycket på bränvinstillverkningen, men dock icke så mycket att man, blott därför att landet kan råka ut för en klen potatisskörd, bör sätta siffran i förevarande afseende lägre än eljest skäligt är. På de södra bränneridistrikten belöper sig nära $\frac{2}{3}$ af hela bränvinstillverkningen, och det är i dessa distrikt som potatis är den egentliga råvaran för tillverkningen; i de öfriga användes hufvudsakligen spanmål som råämne.

Jag tror således, att man icke har skäl att, såsom Utskottet här föreslagit, sänka beräkningen under hvad Kongl. Maj:t föreslagit, eller 15,000,000 kannor. Utskottet har visserligen anfört som skäl att sätta siffran lägre, att en ej ringa del af produktionen torde vara afsedd för export. Ja väl, det är möjligt att så är förhållandet. Men detta är alldeles icke något skäl att här sätta siffran lägre än den på grund af förevarande förhållanden kan upptagas till. Detta berör en helt annan sak, som faller under rubriken "restitutioner" på sjunde hufvudtiteln. Då denna hufvudtitel föredrogs inför Kongl. Maj:t, fann Kongl. Maj:t icke skäl att på grund af förhållandena under nästlidna år höja förslagsanslaget till restitutioner från 25,000 kronor till det belopp, som kunde motsvara den summa, som utginge till bränvinsexportörerna, hvilken år 1880 utgick för icke mindre än 2,380,000 kannor. Hans Excellens Herr Statsministern yttrade då: "Jag anser skäl icke heller vara för handen att med anledning af nämnda export för närvarande föreslå någon förhöjning i anslaget till restitutioner, då det icke kan med säkerhet antagas att denna så hastigt uppkomna export kommer att fortgå under kommande år". Denna åsigt godkändes äfven af Stats-Utskottet vid framläggandet af dess förslag till sjunde hufvudtiteln, då Utskottet föreslog bibehållandet af det förutvarande anslaget till restitutioner eller 25,000 kronor. Riksdagen har äfven godkänt samma uppfattning, då den icke väckt någon fråga om höjandet af detta anslag. Att nu här, när man skall beräkna tillverkningen af bränvin, antaga en lägre summa, därför att man antager att exporten kommer att fortgå och att till följd deraf ett mot exporten svarande belopp kommer att erfordras till gäldande af hvad i form af restitutioner måste utgå, anser jag vara alldeles origtigt. Man skall låta hvar sak gälla hvad den kan. Har Riksdagen förut erkänt, att anslaget till restitutioner icke bör höjas, bör

*Beräkningen
af brännvins-
tillverknings-
avgiften.
(Forts.)*

Riksdagen icke heller nu vid bestämmandet af den sannolika brännvinstillverknningen för 1882 frångå denna sin åsigt och på en omväg söka bereda tillgångar för bestridandet af utgifterna från detta anslag. I början af 1860-talet utgaf en framstående fransk nationalekonom, Bastiat, en bok, som i svensk öfversättning heter "Hvad man ser och hvad man icke ser". Här ser man att Utskottet föreslagit en lägre summa än Kongl. Maj:t, men man ser icke hvad som möjligen ligger här bakom. Jag vill icke påstå, att Utskottet dermed haft till syftemål att bereda väg för tilläggsbevillningen, men det kan ju vara möjligt att så är förhållandet. För min del vill jag icke motsätta mig tilläggsbevillningen, om det visas att den är af behovet påkallad, men jag kan icke vara med om att man så här på en bakväg söker komma till vinnande af detta mål.

Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan, och att beloppet måtte höjas till hvad Kongl. Maj:t föreslagit eller 15 millioner.

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve Posse: Det må väl medgifvas, att det är en vansklig sak, förenad med mycket stora svårigheter, att redan i Januari månad 1881 kunna med någon sorts visshet beräkna, hvad brännvinsproduktionen i landet skall blifva under 1882, en produktion, som är beroende på så många olika faktorer, bland hvilka somliga äro alldeles omöjliga att förutse, så att det för en finansminister måste blifva snart sagdt omöjligt att träffa den rätta siffran. Då jag för Kongl. Maj:t föredrog frågan om det belopp, hvartil denna produktion borde beräknas, hade jag tillvägagått på samma sätt som föregående finansministrar genom att göra en jämförelse mellan de föregående årens produktion. Jag hade endast gått något längre tillbaka, än förut varit vanligt, nemligen 10 år, och låtit verkställa en sammanräkning och en division såväl för alla 10 åren som för de sista 5 åren särskildt, och i båda fallen funnit att produktionen i medeltal uppgått till mer än 16 millioner kannor årligen. Då detta varit förhållandet under loppet af 10 år, och under tiden någon egentlig export icke egt rum förr än sista året — jag vill icke räkna de omkring hundratusen kannor, som dessförinnan exporterades — kunde jag icke göra någon annan slutsats än den, som ju för mången synes rätt sorglig, att konsumtionen af brännvin i landet uppgår till omkring 16 millioner kannor om året. Annars vet jag icke hvart allt det brännvin tagit vägen, som öfverskrider hvad som finnes kvar på lager, och hvilket icke torde utgöra många millioner kannor. Under sådana förhållanden trodde jag mig böra tillstyrka Kongl. Maj:t att, i strid med Statskontorets förslag, som gick ut på 14 millioner kannor, föreslå Riksdagen att anse en tillverkning af 15 millioner kannor vara den sannolika. Sedan dess har brännvinstillverknningen fortgått och under innevarande års tre första månader lemnat en större qvantitet än under föregående år under samma tre månader. Det är således en omständighet, som ytterligare styrkt mig i den uppfattning att summan icke är för högt beräknad. Något annat vet jag icke heller hafva inträffat, som kan gifva anledning att nedsätta summan.

På grund häraf har jag tillåtit mig hysa den förhoppning, att Kammaren ville bifalla Kongl. Maj:ts förslag i denna del. Det är ju

alldeles uppenbart att en beräkning, sådan som denna, är endast approximativ. Man kan vid anställandet af dylika beräkningar utgå från olika uppfattningar. Det har redan en gång under denna riksdag visat sig i denna Kammare, att Kammaren haft en annan uppfattning än regeringen vid beräkningen af en post i budgeten, nemligen jernvägs- trafikmedlen. Då utgick Kammaren från andra förutsättningar än regeringen utgått från. Det kunde naturligen icke medföra någon sorts obehag för regeringen, att Kammaren i det fallet hade en annan mening, ty regeringen kände sig verkligen icke i tillfälle att framlägga positiva skäl för att dess åsigt var riktig eller riktigare än Kammarens. Så är naturligtvis äfven förhållandet här. Skulle Kammaren här på andra grunder, än dem regeringen följt, komma till en annan siffra än den föreslagna, skall regeringen icke anse det som en motgång. Den skall bära det med jemmod liksom förra gången, och kan göra det så mycket hellre, som den tacksamt erinrar sig att denna Kammare i öfrigt bifallit allt hvad Kongl. Maj:t föreslagit, och det sålunda existerat en parlamentarisk samstämmighet mellan Kammaren och regeringen, som för regeringen är dyrbar och som framkallar icke blott dess tacksamhet utan äfven dess förhoppning att framdeles, då vida större och viktigare frågor komma på dagordningen, kunna påräkna denna Kammares bistånd.

*Beräkningen
af bränvins-
tillverknings-
afgiften.
(Forts.)*

Herr Bennich: Då de två föregående talarne yttrat sig för samma mening, som jag inom Utskottet omfattat, och utredning af de omständigheter, på grund hvaraf jag kommit till den åsigt att 15,000,000 kanon bör sättas som minimum för 1882 års bränvinstillverkning, redan blifvit förebragt, har jag nu, ehuru jag är reservant inom Utskottet, ingen anledning att upptaga Kammarens tid med återgifvande af vare sig de särskilda, redan hufvudsakligen åberopade siffror eller de omständigheter i öfrigt, på grund af hvilka jag kommit till den af mig omfattade mening. Jag inskränker mig således för närvarande till att hemställa, det Kammaren måtte bifalla beräkningen af 15 millioner i stället för 14 millioner, anhållande att, derest motståndare till denna mening skulle komma att deremot anföra skäl af den betydighet att de tarfva vederläggning, då få begära ordet längre fram.

Friherre Klinckowström: Efter den utredning, som den förste ärade talaren framstälde, och efter det yttrande, som nyss af Hans Excellens Herr Statsministern afgifvits derom, att den större siffran eller 15 millioner kronor måtte beräknas såsom statsverkets inkomst af bränvinstillverkningsafgiften för år 1882, har jag föga att tillägga. Jag vill endast nämna att jag i likhet med de talare, som hittills uppträdt, ämnar rösta för den högre siffran eller 15 millioner och sålunda i detta fall förenar mig med regeringens förslag. Men då Hans Excellens Herr Statsministern trott sig finna att måhända ett sådant beslut, om det blefve Kammarens, skulle antyda ett tillmötesgående framdeles med afseende å de förslag regeringen möjligen kan komma att framlägga, så kan jag naturligtvis icke i den frågan svara för andra än mig sjelf, men i det fallet ber jag Hans Excellens vara öfvertygad om, att något sådant motiv hos mig icke legat till grund för den hemställan jag nu

Beräkningen af brännvinstillverkningsafgiften. gör om att regeringens förslag, att brännvinstillverkningsafgiften för år 1882 må upptagas till 15 millioner kronor, måtte blifva Kammarens beslut.

(Forts.)

Herr Stråle, Holdo: I likhet med den förste ärade talaren vill jag instämman deri, att det är ganska svårt att kunna i början af 1881 göra någon bestämd beräkning öfver hvad inkomsten af brännvinstillverkningen kan blifva för år 1882, och i likhet med honom vill jag också tillåta mig att hålla mig till de faktiska förhållandena, men der skilja sig våra vägar, i det jag på grund af dessa faktiska förhållanden kommer till helt annat resultat än han. Det må vara sant, som Hans Excellens Herr Statsministern yttrade, att, om man tager brännvinstillverkningen för de sista tio åren, man kommer till en medelsiffra af 16 millioner om året. Men så ställer sig icke saken, om man hufvudsakligen fäster sig vid förhållandena under de två sista åren. År 1879 besteg sig brännvinstillverkningen icke till mer än 13,750,000 kannor, och under 1880 gick bruttotillverkningen blott upp till 15,170,000 kannor, hvaremot, såsom redan är yttradt, det exporterades 2,380,000 kannor, så att det kannotal tillverkad brännvin, som kvarstannade i landet och som följaktligen ensamt gaf inkomst, icke gick upp till mer än 12,790,000 kannor. Vid sådant förhållande uppstod helt naturligt inom Utskottet fråga, dels huruvida man kunde antaga att brännvinsexporten skulle blifva af konstant beskaffenhet under de kommande åren, dels ock huruvida konsumtionen inom landet hade tendens att öka eller minska sig. De skäl, som anfördes, bevisade att man hade en glädjande anledning att antaga, att konsumtionen hade en positiv tendens att nedgå.

För min del anser jag mig hafva anledning att redogöra för förhållandena inom hufvudstaden, som är en ganska betydlig afnämare af brännvin. Jag kan icke anslå det antal kannor, som nu der konsumeras, till stort mera än 3 millioner. År 1863, då jag först fick äran att deltaga i kommunens styrelse, uppgick antalet okontrollerade krogar i Stockholm till bortåt 500 stycken, och 1876, då kommunen försökte att göra utskänkingen kontrollerad genom att öfverlemna densamma till ett bolag, funnos ungefär 280 krogar kvar inom hufvudstaden, men i denna stund tror jag att deras antal uppgår till något öfver 100; men, mine Herrar, dessa äro — något som vi få observera — fullkomligt kontrollerade i afseende på åtgången, ställda under offentlig kontroll i alla hänseenden och framför allt i afseende på konsumtionen af brännvin. Om jag nu säger att 3 millioner kannor konsumeras i hufvudstaden, kan jag, för min del, icke draga annan slutsats deraf, än att konsumtionen varit betydligt mycket större förut. Om nu detta är förhållandet i hufvudstaden, så gäller det väl äfven beträffande andra delar af landet. Det anfördes äfven inom Utskottet, att konsumtionen positivt minskats. Det anfördes nemligen, att, oaktadt under 1880 exporten hade utgjort nära 3,000,000 kannor, hade börspriset å brännvin icke stigit, utan snarare haft tendens att falla, hvilket naturligtvis bevisar, att efterfrågan icke varit så stark som förut. Till dessa skäl kommer naturligtvis äfven det, att man måste taga hänsyn till en möjlig export och deraf beroende återbäring af medel från statens sida. Den förste ärade talaren har visserligen sagt, att derom nu icke vore fråga,

men om man skulle anse, att Bevillnings-Utskottet icke har någon annan uppgift än att för Kammaren relatera, huru många kannor bränvin, som blifvit tillverkade, så blir Utskottet blott och bart en kopieringsmaskin, ty sådana uppgifter kan man lika gerna infordra från bränvinskontrollbyrån. Det torde väl icke kunna läggas Bevillnings-Utskottets ledamöter till last, att de ansett sig böra allsidigt bedöma frågan, och, med undantag af tre eller fyra ledamöter, har man i Utskottet icke ansett sig kunna sätta denna siffra högre än som nu skett. Om nu detta äfven skulle blifva Riksdagens beslut, hvad kan väl följden deraf blifva? Jo, att om vi 1882 verkligen skulle vara nog lyckliga att få 15,000,000 kronor, så har statsverket 1,000,000 kronor mera än som blifvit beräknadt, och jag hemställer, huruvida det icke under nuvarande förhållanden kan vara ganska skönt att hafva denna summa. Herrarne erinra sig den oangenäma öfverraskning, som bereddes 1879 års Riksdag, då finansministern begärde en "kassaförstärkning" af 13,000,000. Herrarne erinra sig, att Riksgäldskontoret fick till uppdrag att upplåna dessa 13,000,000, men härigenom uppkom en skuld, som måste betalas på fyra år. Skola vi väl om fyra år å nyo låna upp penningar för att betäcka löpande utgifter eller skola vi då tillgripa en extra bevillning eller fundera ut något annat sätt att genom beskattning med ens fylla skuldsummans belopp? Jag föreställer mig nu, att det skulle vara särdeles önskligt, om statsverkets tillgångar kunde beräknas så, att de lemnade öfverskott, hvilka kunde till Riksgäldskontoret öfverlemnas, på det att, när tidpunkten för betalningens fullgörande infaller, summan, som skall fyllas, då icke måtte vara så stor. Det är svårt att i strid mot Kongl. Maj:ts regering påyrka något i en fråga sådan som denna, men jag påpekar ännu en gång, att Utskottet haft goda skäl för sitt förslag, och vid det förhållande, att Medkammaren med mycket stor majoritet antagit detsamma, vågar jag hemställa, huruvida icke äfven denna Kammarer, för att icke genom en gemensam votering, hvars utgång ej torde vara tvifvelaktig, onödigtvis förlänga riksdagen, ville sluta sig dertill. Jag yrkar bifall till Bevillnings-Utskottets förslag.

*Beräkningen
af bränvins-
tillverknings-
afgiften.
(Forts.)*

Friherre Barnekow: Det är ju gifvet, att en beräkning af det slag, som här är i fråga, alltid måste blifva approximativ. Den kan tillgå på så sätt, att jag tager medeltalet af siffror under föregående 5 eller 10 år, på sätt Herr Finansministern äfven gjort. Detta är äfven mycket riktigt, men blott under den förutsättning, att inga omständigheter inträffat, som härutinnan förorsaka någon rubbning. Sådana omständigheter hafva likväl inträffat. År 1879 höjdes bränvinskatten från 80 öre till 1 krona kannan, och det är genom statistiska uppgifter ådagalagdt, att genom att höja bränvinets värde förminskas konsumtionen. Vidare har inträffat, att de för denna industri erforderliga råvarornas värde höjts. Hvad detta kan innebära lemna jag åt Herrarne sjelfva att afgöra; men jag tror dock att det fördyrar varan, och i så fall minskas konsumtionen. Jag hemställer, huruvida det då kan vara skäl att utan vidare lägga till grund för sin kalkyl de föregående 5 eller 10 årens siffror. Vidare ber jag att få påpeka den saken, att man från många håll börjat anstränga sig för att minska konsumtionen af bränvin. Detta respekterar jag i högsta grad, men när en sådan

Beräkningen
af brännvins-
tillverknings-
afgiften.

(Forts.)

sträfvan med framgång eger rum, frågar jag: är det något skäl att anse, att konsumtionen kommer att stiga, då den i stället borde nedgå. Vidare har man sagt, att i år produktionen varit hög och att det i anledning deraf borde kunna antagas att den äfven blefve hög nästa år. Man har dock icke någon anledning att draga en sådan slutsats, ty det tillverkade kan ju komma att exporteras; men om icke någon export kommer i fråga, så föreställer jag mig att denna stora produktion kommer att utgöra ett tryck på brännvinstillverkningen under följande år, hvilket års tillverkning följaktligen icke torde blifva så stor. Jag, för min del, är öfvertygad att Utskottet har rätt i sin beräkning, och jag har härför sökt framställa skälen så godt jag kunnat.

Jag vill göra Herrarne uppmärksamma på, att sedan den omtalade skattehöjningen skedde, har produktionen varit ena året 13,750,000 kannor och andra året 15,180,000 kannor; men sedan exporterades af sistnämnda belopp så mycket, att endast 12,800,000 kannor återstodo till konsumtion inom landet. Nu sade en föregående talare, att det ej vore riktigt att taga upp inkomsterna i netto, utan i brutto. Det förut omordade anslaget för restitution är bestämdt till 25,000 kannor och af Riksdagen godkändt; men — jag anser det vara min skyldighet att säga det — huru skulle budgeten taga sig ut, om t. ex. af en produktion af 20,000,000 kannor 10,000,000 kannor komme att exporteras? Då hemställer jag, om icke deruti kunde ligga en anledning till att åter begära litet förskott. Och, mine Herrar, hurudan är ställningen för öfrigt? Är ställningen sådan, att man bör beräkna denna inkomst för högt eller för lågt; ty att träffa precis vågar jag icke hoppas. Antingen slå *öfver* eller *under*, hvilket skola vi göra? Jag anser ställningen vara sådan, att den lägre beräkningen är att föredraga. Vi hafva en skuld på 13,000,000 kronor; ja, Herrarne erkänna icke att det är någon *skuld*, det är en "*kassaförstärkning*". Låt det då vara en kassaförstärkning, men det är i alla kändelser *13,000,000, som skola betalas* under loppet af en viss tid af de öfverskott, som bildas; men om man icke gör upp beräkningen så, att några öfverskott uppstå, huru skall då summan betalas? Man kan då säga: "det blir nog råd för det, när tiden kommer; man kan sälja obligationer". Då skall jag göra Herrarne uppmärksamma på, att för icke länge sedan föreföll här en debatt, då man mycket talade om helgden af Riksdagens beslut. Här skall jag bedja att få hålla på helgden af Riksdagens beslut, att vi inom *fyra år* skola hafva betalt dessa 13,000,000. Om vi nu hålla inkomstskalkylerna låga, så gå de fyra åren, och vid deras slut stå vi der med en brist af 13,000,000. Hvarmed skola vi väl då egentligen fylla denna brist? En talare sade, att man icke bör öka bevillningen. Men för han och de med honom liktänkande de skattskyldiges talan rätt, då de säga: vi betala icke högre bevillning 1879, 1880, 1881 och 1882, men 1883 taga vi oss frihet att uttaga 13,000,000 genom bevillning. Så blir förhållandet. Jag vet icke något annat sätt att fylla bristen än genom bevillning. Detta hör dock egentligen icke hit, men det sammanhänger med frågan, huruvida det är bättre att göra beräkningen för hög eller för låg. På det af mig anförda skäl får jag yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr vice Talmannen: Det har redan blifvit erinradt, att det är ganska vanskligt att redan nu beräkna inkomsten af en tillverknings-skatt för ett följande år. Vid sådant förhållande synes det mig vara rådligast att följa samma grundsats, som hittills följts, eller att låta en längre tids föregående förhållanden ligga till grund för beräkningen. Så har också Kongl. Maj:t gjort i sin proposition och, om icke några förändrade förhållanden inträffat, som böra föranleda nedsättning, kan jag icke se något skäl, hvarför man skulle frångå regeringens beräkning härutinnan. Sådana förändrade förhållanden hafva så mycket mindre förekommit, som äfven Bevillnings-Utskottet vitsordat den ovanligt starka bränvinstillverkningen under innevarande år, hvilket förhållande väl icke kan åberopas såsom ett stöd för en nedsättning, utan såsom ett ytterligare skäl för bibehållande af det högre beloppet.

*Beräkningen
af bränvins-
tillverknings-
avgiften.
(Forts.)*

Här har blifvit framhållet, att det vore önskligt att man beräknade inkomsterna så, att hellre ett öfverskott än en brist uppstode. Detta kan ju i allmänhet vara en mycket sund regel, men vi böra erinra oss, att de öfriga inkomstitlarna icke kunna på något sätt sägas vara för högt beräknade. Hvad jernvägstrafikmedlen beträffar, har deras beräknade belopp af Riksdagen blifvit höjdt med en half million, men torde ändå kunna sägas vara ganska varsamt beräknade. Detsamma gäller äfven om beräkningen af tullmedlen. Här förekommer, enligt min åsigt, ett ganska viktigt och talande skäl för att man icke skall beräkna beloppet af de ifrågavarande medlen för lågt, och det är, att på beslutet i denna fråga hänger väsentligen frågan, om en tilläggsbevillning blir nödvändig. Beräknas dessa medel till 14,000,000, blir en tilläggsbevillning sannolikt nödvändig för att statens inkomster och utgifter skola gå i hop; beräknas de deremot till 15,000,000, som Kongl. Maj:t föreslagit, finnes det åtminstone icke i statsregleringen, sådan den för närvarande föreligger eller med sannolikhet kan beräknas, någon anledning till bibehållande af tilläggsbevillningen. Redan vid ett föregående tillfälle har jag tillåtit mig uttala den åsigt, att tilläggsbevillningen vore af en provisorisk karakter, och att dess förtjenst bestode just i det provisoriska i dess karakter. Det är följaktligen icke skäl att göra den permanent, om man möjligen kan undvika det. Denna form för beskattningen är nemligen afsedd att tillgripa för en kortare tid; men sedan bör den så snart omständigheterna det medgifva åter aflyftas. Jag anhåller om bifall för deras mening, som yrka, att de ifrågavarande medlen måtte beräknas till 15,000,000 kronor.

Herr Forssell, Hans: I det nu förestående valet mellan att beräkna bränvinstillverkningsavgiften till 14 eller 15 millioner vågar jag, i motsats mot åtskilliga föregående talare, på det bestämdaste förorda den *lägre* siffran. Jag yrkar detta i främsta rummet med hänsyn till den allmänna klokhetsregeln, att i tvistiga fall böra statsverkets inkomster hellre beräknas för lågt än för högt, och sedermera fäster jag mig i den nu föreliggande frågan vid den egendomliga natur, som bränvinstillverkningsavgiften har. Det finnes inga statsverkets inkomster, som äro så vxlande som denna. Den kan från år till annat skifta med 20 à 30 procent, och skiftningen beror icke endast på ekonomiska, utan äfven på moraliska faktorer, hvilkas inbördes samverkan eller

Beräkningen af brännvins-tillverknings-afgiften.

(Forts.)

motverkan är alldeles omöjlig att beräkna. Under föregående statsregleringar, som jag såsom chef för Finansdepartementet haft att göra med, har till första grund för beräkningen lagts ett medium af tre år. Detta fortfor ända till statsregleringen för 1881. Vidare har hvarje gång vid beräkningen en nedsättning under detta treårsmedium iakttagits. Till 1877 års budget befans treårsmediet gifva 17,800,000 kannor — jag beräknar här i kannor, emedan, såsom Herrarne veta, under den nu ifrågavarande perioden *skatten* förändrats — då beräknades kannetalet till 16,400,000 och tillverkningen kom att utgöra 16,442,000 kannor. För 1878 års statsreglering gaf det ifrågavarande treårsmediet 18,200,000 kannor, beräkningen sattes till 16,400,000 och verkliga kannetalet blef 16,400,000. Till 1879 års statsreglering gaf mediet 18,300,000 kannor, beräkningen sattes till 16,300,000 kannor och tillverkningen gaf det året 13,750,000. För 1880 visade treårsmediet 18,000,000 kannor, beräkningen bestämdes till 16,400,000 kannor och det tillverkade kannetalet uppgick visserligen, såsom många talare här åberopat och som äfven Bevillnings-Utskottet anför, till 15,170,000 kannor, men hvad man nu än må säga om den export, hvilken framdeles kan komma att inträffa, säkert är, att exporten under 1880, hvilken, enligt hvad Bevillnings-Utskottet angifvit, utgjorde 2,380,000 kannor, *icke* gifvit staten någon skatteinkomst och således icke får tagas med, då man beräknar den tillverkning, som afser den inhemska konsumtionen. Således tillåter jag mig att för det året sätta ett tillverkningsbelopp för inhemska förbrukning af 12,800,000 kannor.

Till 1881 års statsreglering tillät sig chefen för Finansdepartementet att beräkna efter ett femårs- eller tioårsmedium, alldeles som Hans Excellens Herr Statsministern såsom chef för Finansdepartementet gjort till 1882 års statsreglering. Då uppkom ett medium af 16,710,000 kannor och sattes kannetalet i beräkningen till 14,800,000. Utgången af tillverkningen i år känna vi icke, men för min del vågar jag icke ännu hysa förhoppning om, att det beräknade kannetalet för den inhemska konsumtionen, för det beskattningsbara beloppet verkligen blir uppnådt. Under sådana förhållanden och då vi icke känna de faktorer, som komma att inverka på 1882 års brännvinskonsumtion, då vi här endast röra oss med lösa förhoppningar, förhoppningar om jernprisens stigande, trävaruprisens stigande, en god skörd, förhoppningar, hvilka alla kunna omintetgöras, och af hvilka åtminstone några synas temligen vanskliga, under sådana förhållanden, säger jag, synes det mig vara riktigare att välja ett treårsmedium för beräkning än att till ernående af en högre siffra taga ett femårs- eller tioårsmedium; ty i denna senare beräkning ingå åren 1875, 1876, 1877 med en tillverkning uppgående till respektive 19, 18 och 16 millioner kannor. Väljer jag åter ett treårsmedium af åren 1878, 1879, 1880 erhålles — med en tillverkning under 1878 af 16,400,000 kannor, under 1879 af 13,750,000 kannor och under 1880 (efter afdrag af exporten) af 12,800,000 kannor — ett kannetal af 14,300,000. Under detta medium skulle jag, för min del, föreställt mig att Kammaren helst borde sätta sin beräkning, och tillstyrker därför Bevillnings-Utskottets förslag att beräkna tillverkningen till 14,000,000 kannor.

Om nu de allmänna skäl, jag tagit mig friheten anföra, icke skulle

för Kammaren ega någon särdeles stor beviskraft, så tillåter jag mig åberopa några för de nuvarande tidsförhållandena särskildt gällande. En *lägre* beräkning af statsinkomsterna gifver naturligtvis *större* förhoppning om öfverskott, och öfverskott behöfva vi, som vi veta. En *högre* beräkning af statsinkomsterna gifver *mindre* förhoppning om öfverskott. En högre beräkning af denna inkomst — det veta och känna alla — innebär en ganska stor frestelse att minska skatteköllorna och statsverkets tillgångar för 1882, men om statsverkets tillgångar, genom att man tillstoppar vissa skatteköllflöden, för år 1882 minskas, då upphör i väsentlig mån förhoppningen om ett öfverskott och förhoppning om disponibla tillgångar för nödiga statsutgifter. I denna Kammare finnas många, som lägga vikt på att för 1882 öfverskott må uppstå, genom hvilka den nuvarande sväfvande skulden må kunna betäckas. Till dem hör äfven jag. Det finnes äfven andra, som framför allt se på, att disponibla tillgångar må finnas för de stora statsutgifterna, som statsmaskineriet och utvecklingens behof kräfva. Vältaliga stämmor hafva i denna Kammare höjt sig för tillgodoseendet af behof, som icke längre kunna uppskjutas, stora kulturbehof, som under de senaste åren måst skjutas åt sidan, derför att statsverket saknat tillgångar till deras fyllande. Jag vädjar nu till båda sidornas män och hemställer, om det icke med hänsyn så väl till förhoppningen om ett möjligen blifvande öfverskott som till förhoppningen om att möjligen kunna tillgodose, åtminstone i 1882 års statsreglering, de större statsbehofven vore lämpligast och rättast att undvika alla frestelser till tillgångarnes minskande genom att här beräkna bränvinstillverkningsafgiften så lågt, som för en förnuftig och klok beräkning kan fordras. Jag yrkar bifall till Bevillnings-Utskottets förslag.

Beräkningen af bränvinstillverkningsafgiften.

(Forts.)

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till detta sammanträdes fortsättande kl. 7 e. m.

Grefve Mörner: Det är naturligtvis alltid en vansklig sak, såsom också här har blifvit sagdt af flere talare, att uppgöra beräkning af inkomster, när man i sjelfva verket intet kan med full visshet beräkna. Om man emellertid då söker det rätta, så har man naturligen gjort allt hvad man kunnat göra, och om utgången utfaller annorlunda än man antagit, så kan sådant icke föras någon till last, då man, såsom sagdt, grundat sin beräkning på kända förhållanden och på sådant, som man haft anledning att antaga.

För min ringa del har jag i sjelfva verket samma ställning som Hans Excellens Statsministern i det hänseendet, att jag med jemmod skall bära hvilket beslut Kammaren i detta afsende fattar. Om det blir 14 eller 15 millioner, dervid fäster jag icke så särdeles stort afsende. I ena fallet torde det uppstå ett öfverskott; då kan man likvisst ifrågasätta, huruvida man har rättighet att uppgöra statsregleringen med bestämd beräkning på att erhålla öfverskott, ty den regeln torde bära gälla, att man icke må begära mera penningar ur de skattdragandes fickor, än statsverkets behof med nödvändighet kräfver. Bestämmer man sig åter för den högre siffran och det sedan blir brist, så är det en betänklig sak och det vore orätt gjordt att med fullt

*Beräkningen
af bränvins-
tillverknings-
afgiften.*

(Forts.)

uppsåt framkalla ett sådant förhållande. Hvar och en måste därför härvid följa den grund, som han för sin del anser vara den rätta.

Det var emellertid egentligen icke så mycket härom, som jag ville yttra mig, som fastmer med anledning deraf, att jag fick höra Hans Excellens Statsministern erinra om det förhållande, att denna Kammare bifallit nästan allt hvad regeringen denna riksdag i anslagsväg hade begärt, med anledning hvaraf Hans Excellens vidare fann sig böra kunna hysa den förhoppningen, att denna Kammare äfven framdeles skulle komma att biträda Hans Excellens' eller regeringens åsigt i de frågor, som då kunde förekomma. Hvilka dessa frågor kunna vara, kan naturligen icke jag och knappast någon veta. Skickensedigra och viktiga kunna de blifva, och sannolikt är, att de äfven i sådant skick komma att framträda. Men hvad jag vet är, att icke jag såsom ledamot af denna Kammare tillmäter mig någon förtjenst, därför att jag röstat för bifall till regeringens förslag i hvad de i år angått framställningar om anslag till statsutgifter. Statsregleringen var framställd i en verklig så afknappad skala, att föga annat än de nödvändigaste behoven blifvit fyllda. Då vill jag fråga: hvilken representant kan väl, då han vet, att det är hans skyldighet att framför allt tillse, att statsmaskinen må kunna verka och gå behörigen framåt, vid sådant förhållande afslå dessa framställningar utan att, åtminstone efter mitt förmenande, svika sin pligt? Den enda fråga, der sådant kunde ega rum, var kanske den på femte hufvudtiteln angående pansarbåten, men, med liflig känsla af att landet behöfver ett bättre försvar och att det icke går an att ständigt och jemt undanskjuta saken, fann jag det naturligt, att en majoritet kunde gruppera sig äfven kring detta förslag, klandrande dock icke dem, som enligt öfvertygelse kunde handla och rösta på annat sätt, så vida det nemligen berodde på öfvertygelse, hvilket jag vill hoppas.

Jag kan emellertid icke säga, att jag är tacksam därför, att många verkliga behof blifvit undanskjutna. Det är nemligen en regerings pligt icke blott att laga att en statsreglering går lätt i hop, utan äfven att hafva ögat öppet för de åtgärder samhället kräver för sin utveckling och förbättring, med ett ord: för dessa samhällsbehof, som man möjligen kan åsidosätta, men icke utan att ett lidande derigenom tillfogas samhället. I det hänseendet har jag funnit detta års statsreglering innebära stora fel och jag har icke kunnat underlåta att vid detta tillfälle äfven uttala denna åsigt.

Hvilken ställning Kammaren kan komma att för framtiden intaga, tillhör icke mig att säga. Jag är en allt för ringa ledamot af Kammaren för att jag skulle tilltro mig att vara någon exponent af Kammarens känslor och tänkesätt eller derom uttala mig, men hvad jag vet är, att jag, så länge jag är på detta rum, är villig att, utan hänsyn till person eller något annat, följa regeringen i hvad som är godt och rätt; men skulle det framkomma förslag, som efter min åsigt skulle häremot strida, då skulle jag icke, hvilka personer som än sutte i regeringen, tveka att uppträda mot sådana förslag och söka bekämpa desamma så långt mina svaga krafter kunna räcka till. Det är denna förbindelse för framtiden, jag härmed velat fränskjuta mig, och jag förbehåller mig att då handla endast efter min öfvertygelse om hvad som är rätt och af omständigheterna kan påkallas. Detta innebär icke

något hinder att vid en följande riksdag såsom vid denna i allmänhet kunna följa regeringens förslag och framställningar. Jag vill hoppas, att jag måtte kunna på den banan fortgå, men skulle motsatsen inträffa, så beklagar jag det visserligen, men kan icke hjälpa det, ty min skyldighet måste jag i främsta rummet fullgöra, och jag är öfvertygad, att denna känsla lifvar alla Kammarens ledamöter.

Beräkningen af brännvins-tillverkningsafgiften.

(Forts.)

Herr Stjernspetz: Då jag i Bevillnings-Utskottet bidragit till det beslut, hvartill detsamma kommit, beder jag att här få anföra de grunder, efter hvilka jag bildat mitt omdöme i denna fråga. För beräkning af den ungefärliga statsinkomsten af brännvinsmedlen för år 1882 kan ej vara riktigt att grunda densamma på *antalet tillverkade kannor* för vare sig de fem eller tio senaste åren, ty dels ingå bland dessa år flera af beskaffenhet att de borde undantagas, såsom ej jemförliga med de senare årens inskränkta konsumtionsförmåga, och dels skedde med 1879 års ingång en stor förändring i beskattningen af det tillverkade brännvinet, som orsakade och fortfarande orsakar en minskad konsumtion af detsamma och sålunda äfven en minskad tillverkning. Vi kunna därför vid dessa beräkningar endast taga i betraktande förhållandet under de senaste tvenne åren.

Det visar sig då, att statens inkomster häraf för år 1879 icke uppgått till mera än 12,170,000 kronor och för 1880 till 12,790,000 kronor. Dessa inkomster äro tydligen beroende på landets konsumtionsförmåga, ty det brännvin, som tillverkas derutöver, exporteras och för detta åtnjuter staten ingen inkomst. Man säger det oaktadt, att man härvid endast skall beräkna efter antalet tillverkade kannor, men då icke behöfligt anslag är afsatt för återbärande af brännvinskatten för det brännvin, som exporteras, och vi veta att denna export högst betydligt ökats. så måste det vara Bevillnings-Utskottets skyldighet att tillse, att icke beräkningen kommer att helt och hållet sväfva i luften, hvarför man måste tillse, huru konsumtionen kan komma att ställa sig, hvilken är den *enda* grunden för de inkomster, staten af ifrågavarande skatt kan erhålla.

I detta afseende har en ärad talare redan förut nämnt, att någon ökad konsumtion kunna vi icke för de närmaste åren påräkna. Våra näringar och arbetsförtjenster äro för närvarande i det stadium, att vi icke så snart kunna påräkna några stora inkomster för de arbetande klasserna, som just äro de, som i första rummet äro konsumenter af denna vara. Vi stå nemligen inför en ökad emigration, inför en minskning i allmänna arbeten, såsom jernvägsbyggnader och dylikt, inför en storartad agitation till nykterhetens befrämjande m. m., och allt detta måste föranleda en minskning i konsumtionen af brännvin. För Utskottet fans därför icke den ringaste anledning att kunna från en inkomst af 12,790,000 kronor, som staten hade förlidna år, på rak arm höja denna summa till 15 millioner; Utskottet saknade för detta alla grundade skäl, och det fans till och med inom Utskottet pluralitet för att bestämma summan till 13 millioner, men för att icke gå för långt och allt för mycket rubba de beräkningar, som äro gjorda för statsregleringen, stannade Utskottet slutligen vid en summa af 14 millioner.

Här har sagts, att bästa sättet att beräkna dessa medel skulle

Beräkningen
af brännvins-
tillverknings-
afgiften.
(Forts.)

vara att taga medeltillverkningen för de senaste fem åren. Jag vill då fråga, hvarför man icke gjort detta i afseende på tullmedlen. Vi hafva nyss fattat beslut om tullmedlens beräkning. Skulle man dervid hafva tagit medeltalet för de sista fem åren, så skulle de hafva beräknats till 25 millioner, men det oaktadt hafva tullmedlen nu blifvit upptagna till 27 millioner. Hvarför har man då upptagit dem till denna summa? Jo, därför att 1880 har visat ett *större* belopp; på den grunden har man rättat sig efter det sista årets inkomster af tullmedlen och således tagit för gifvet, att man kunde uppnå det äfven för nästa år. Skulle jag följa samma princip i afseende på brännvinstillverkningsafgiften, som följts vid beräkningen af tullmedlen, så skulle jag komma till mindre än 13 millioner. Man säger då: ja, men vid tullmedlen hafva vi genom ökade tullafgälder att påräkna ökade tullafgifter. Ja, det är sant, men då böra vi vid beräkningen af brännvinsmedlen äfven komma i håg, att genom ökade tillverkningsafgifter hafva vi åstadkommit en minskning i brännvinstillverkningen, och denna minskning är så påtaglig, att, om vi läsa siffrorna rätt, vi finna, att, när tillverkningsafgiften höjdes från 80 öre per kanna till 1 krona, konsumtionen af brännvin inom landet nedgick högst betydligt, eller med 2,700.000 kannor, och det finnes icke den ringaste anledning att tro, att den skall så hastigt ökas.

Jag får på dessa grunder tillstyrka bifall till Bevillnings-Utskottets förslag.

Herr Samzelius: Då jag begärt ordet för att tala till förmån för den *lägre* summan, som här af Bevillnings-Utskottet blifvit föreslagen, anhåller jag att få förutskicka den anmärkningen, att det ingalunda är af begär att söka försvara det embetsverk, som jag har äran tillhöra, nemligen Statskontoret, för dess beräkningar och ej heller af någon håg att göra opposition mot Kongl. Maj:ts regering, som jag ämnar göra detta. Vid alla de tillfällen, då jag kan lemna min röst åt dess förslag, gör jag det med nöje, men detta utesluter icke att jag vid andra tillfällen, då nemligen regeringens förslag strida mot hvad som enligt min öfvertygelse är rätt och för vårt land nyttigt, måste motsätta mig desamma.

Jag ber nu tillika att få nämna, att jag under en längre tid, nemligen sedan 1859—1860 års riksdag, har på nära håll sysselsatt mig med dessa inkomstberäkningar och följaktligen torde hafva någon erfarenhet i detta afseende.

Under den tid, då Kongl. Maj:ts regering i allmänhet lemnade bifall till Statskontorets beräkningar, uppstodo aldrig några svårigheter vid statsregleringarne, utan vanligtvis uppkommo öfverskott, som voro af behof för att fylla brister i förslagsanslagen. Men för några år sedan gjorde en annan tendens sig gällande, enligt hvilken man skulle på öret beräkna statsinkomsterna, men å andra sidan äfven upptaga utgifterna till deras verkliga belopp. Regeringen kunde också realisera den förra tanken eller att beräkna inkomsterna till deras verkliga belopp eller något deröfver, men lyckades deremot icke att få utgifterna beräknade till deras verkliga belopp. Hvad blef följden deraf? Jo, dessa 13 millioners förskott, som man här talat så mycket om, och de äro icke precis något förskott mera än de voro förut, ty samma förhål-

lande inträffade före den tiden, nemligen att en stor del af skatterna inflöto året efter det, för hvilket de utgå. Skillnaden är blott den, att några af dessa belopp hafva blifvit *större*, såsom bevillningen, arrendemedlen o. s. v., men för öfrigt är förhållandet oförändradt, och dessa 13 millioner utmärka, att man använde eller förtärde alla för samma tid influtna statsinkomster och dessutom gick in på framtiden.

Det har tvistats mycket om dessa 13 millioner, men detta är min uppfattning och äfven det faktiska förhållandet.

Då denna statsreglering framlades, väckte den hos mig något bekymmer, och jag ansåg den vara svag, dels därför att inkomsterna enligt min tanke voro något högt beräknade, och dels därför att utgifterna å flera förslagsanslag icke voro upptagna till sina verkliga belopp.

Under riksdagen har jag sökt få förslagsanslagen höjda, särskildt tre stycken af dem, och jag har haft glädjen att se Stats-Utskottet, ehuru visserligen icke till följd af mina yttranden, framkomma med förslag om dessa tre förslagsanslags höjande, nemligen tolagsmedlen åt städerna, bidraget till folkskolorna och anslaget till allmänna indragningsstaten. Och alla dessa tre anslag hafva också nu blifvit ökade. Det är en riktig väg, på hvilken man härigenom inslagit, och jag kan endast beklaga, att icke flera anslag blifvit höjda till sina verkliga belopp, ty det är icke någon hushållning, utan en misskalkyl att upptaga summorna under de belopp, hvartill de i verkligheten uppgå. Och då Kongl. Maj:ts regering i de tre nämnda fallen underkastat sig — och det, såsom jag tror, med mycket jemnmod — det nederlag, om jag så får kalla det, som ligger deri, att summorna för dessa tre förslagsanslag blifvit satta högre, än Kongl. Maj:t föreslagit, så hoppas jag, att den med samma jemnmod skall upptaga, om i detta fall sunnan skulle blifva nedsatt något under Kongl. Maj:ts regering's förslag; och om regeringen i detta fall icke skulle få sin vilja fullkomligt fram, så kan det ingalunda tolkas såsom om det vore brist på samstämmighet mellan Kongl. Maj:ts regering och Riksdagen, utan det innebär blott, att man i denna fråga har sin särskilda åsigt och vill tillgodose regeringens bästa bättre än regeringen sjelf har velat göra det.

Hvad de särskilda beloppen beträffar, som här hafva blifvit föreslagna, så ber jag få säga, att det nog är möjligt att bruttobeloppet kan komma att uppgå till 15 millioner, men det är å andra sidan icke heller någon omöjlighet att det kan stanna vid en lägre siffra. De siffror, som föreligga från tiden efter bränvinstillverkningsafgiftens höjande, berättiga icke till att antaga, att denna afgift nästa år skall komma att uppgå till 15 millioner. Atminstone förefaller det mig så, som man icke kunde antaga, att dessa 15 millioner komma att stanna i statskassan, ty den utgöres af de medel, som kunna vara att tillgå för statsutgifternas bestridande och ingalunda af bruttobeloppet af de olika skatterna.

Det har varit regel vid statsregleringarnes uppgörande, att man icke velat anvisa utgifter på några vissa inkomster, men derifrån finnas undantag, såsom i fråga om tullmedlen. Efter min tanke borde man, för att kunna få en säker statsreglering, i detta fall öfvergå till samma system, så att restitutionen af bränvinstillverkningsafgiften finge bestridas af denna inkomst, hvarför man således här borde beräkna endast

*Beräkningen
af bränvinstillverknings-
afgiftens.*
(Forts.)

Beräkningen
af bränvins-
tillverknings-
avgiften.
(Forts.)

nettoinkomsten, ty för förra året kan man visserligen uppgifva en bruttoinkomst af 15 millioner, men efter afdrag af restitutionen återstod likväl endast en nettoinkomst af omkring 12,800,000 kronor, som stannade i statskassan till bestridande af statsutgifter, och när man har det för sig, att de utgifter, som äro anvisade, icke kunna taga i anspråk andra medel än dem, som finnas i statskassan, så måste man anse det vara oförsigtigt att här beräkna detta belopp till 15 millioner. När dessutom Andra Kammaren redan bestämt sig för det lägre beloppet, och detta troligen skulle vinna i en gemensam votering, skulle det sannolikt förkorta riksdagen, om äfven denna Kammare ville stanna vid den lägre siffran. Jag tror också, att det icke skulle vara okänt för regeringen, om så skedde, utan det skulle endast befördra säkerhet i hushållningen och den varsamhet, som alltid bör iakttagas vid beräkningen af bevillningarnes belopp.

Jag får därför värdsamt yrka bifall till Bevillnings-Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Ekström: Jag skall icke länge uppehålla Herrarne, utan ber endast att i korthet få gennäla några af de talare, som framställt anmärkningar mot de åsigt, jag i saken uttalat. En talare på vestmanlandsbänken framställde såsom sin åsigt, att man icke borde vid denna kalkyl såsom förut gå tillbaka till de fyra, fem eller sex senaste åren, utan att man skulle inskränka sig till de två sista åren. Det är en alldeles ny grund, som aldrig förut har blifvit tillämpad inom Riksdagen; och det må vara, att man söker efter nya grunder, då man vill komma till ett på förhand bestämdt resultat, men om man icke nödvändigt vill komma till en låg summa vid beräkningen af bränvinstillverkningen, finnes efter mitt förmenande intet skäl att uteslutande fästa sig vid de två sista årens resultat af denna tillverkning. Bemälda talare utbreddes sig ock mycket om krogarne i Stockholm och de förhållanden, som dermed stå i sammanhang. Äfven jag skulle kunna säga åtskilligt om krogarne i Jönköping, hvarest jag är boende, men jag anser sådant icke höra hit, enär här icke är fråga om konsumtionen af bränvin, utan om produktionen af denna vara och i hvad mån man har att beräkna den högre eller lägre. En talare på skånebänken yttrade, att man nu icke borde taga den högre summan, ty om det icke blefve stor export nästa år, komme derigenom tillverkningen att minskas. Han omtalade likväl icke, hvarför han ansåg, att exporten då icke skulle blifva lika stor som förut; således torde vid denna invändning icke böra fästas något afseende, helst Bevillnings-Utskottet, i hvilket den ärade talaren är ledamot, icke utgått från en sådan uppfattning. Utskottet talar just om, att "det måste antagas att en ej ringa del af denna produktion är afsedd för export". En annan talare har likaledes uttalat sig för, att man skulle bestämma sig för den lägre summan af 14,000,000 kronor. Den högt ärade talaren anförde såsom skäl för denna sin åsigt, att man ju icke på förhand kunde känna de faktorer, som inverkade på tillverkningens belopp, och att man icke borde fästa sig vid några föregående års gynsamma förhållanden. Jag ber därför att i Kammarens minne få återföra, huru den ärade talaren yttrade sig, då han i egenskap af chef för Finansdepartementet föredrog frågan om

beräkningen af inkomsterna, då statsverkspropositionen till 1880 års Riksdag skulle afgifvas. Statskontoret hade då icke beräknat bränvinstillverkningen högre än till 14,000,000 kannor. Den hade under år 1879 utgjort endast 13,750,000 kannor — eller lägre än alltsedan år 1869. Den ärade föredraganden yttrade vid detta tillfälle, att "det förflutna året företett alldeles säregna förhållanden, då, förutom den nyss inträdda ganska betydliga skatteförhöjningen och befolkningens af den ekonomiska förlägenheten minskade förbrukning, äfven en felslagen rotfruktsskörd bidragit att nedtrycka höstillverkningen till föga mer än hälften af dess normala belopp, och att det därför icke vore skäligt att taga detta års tillverkning till utgångspunkt för beräkningarne, utan ansåge han sig derutinnan böra fasthålla de grunder han antog för beräkningen af 1880 års tillverkningsbelopp under inverkan af den högre skatten, och hemställde därför att bränvinstillverkningsafgiften för år 1881 måtte beräknas till 14,800,000 kronor eller 1,050,000 kronor mera än som motsvarade tillverkningen under år 1879". Jag hemställer, huruvida detta hans sätt att då se saken kan anses stå väl tillsammans med det resonnement, som nu här framförts? Riksdagen höjde emellertid beräkningen från 14,800,000 till 15,000,000 för år 1881. Huru det för nästkommande år kommer att gestalta sig, det kunna vi naturligtvis icke på förhand veta, men den ärade talaren fann sig emellertid böra tillstyrka Kammaren, att icke vid beräkningen antaga den högre summan, jemväl af det skäl, att en lägre beräkning skulle gifva större förhoppning om öfverskott. Jag för min del åter vågar hysa den tanken, att det vore ganska vådligt att adoptera en sådan åsigt och lägga den till grund för Riksdagens beslut. Ty om man skulle beräkna inkomsterna lägre än skäligt må vara, i syfte att få öfverskott, komme det nödvändigtvis att leda derhän, att man för hvarje riksdag, för att få budgeten att gå i hop, måste beräkna tilläggsbevilling. Det har äfven yttrats att man bör beräkna utgifterna till verkliga beloppet. Ja, det är sant, men då hade man också bort höja anslaget till "restitutioner". Så har dock icke skett. Men då Utskottet ansett, att en stor export kan komma att nästa år ega rum, synes mig, att Utskottet handlat konsekventare, om Utskottet, med denna uppfattning, tillstyrkt att tillverkningen skulle beräknas till 15,000,000 kannor, motsvarande en inkomst af 15,000,000 kronor, samt följaktligen afgiften upptagas till denna summa.

Beräkningen af bränvinstillverkningsafgiften.
(Forts.)

Friherre Åkerhielm: Då den nu föreliggande frågan, så vidt jag kan förstå, kommer att mer eller mindre inverka på de förhållanden, som gifvit anledning till, att Statskontoret för närvarande har så kallad "tillfällig" kassaförstärkning från det verk, i hvars styrelse Riksdagens förtroende kallat mig att deltaga, hoppas jag, att Kammaren behagade tillåta mig att, då jag icke vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof har för vana att taga ordet, nu få i föreliggande fråga yttra, huru jag ser densamma. Jag vill då till en början villigt och gerna erkänna, att jag, då den Kongl. propositionen framlemnades, var Hans Excellens Statsministern och då varande Chefen för Finansdepartementet tacksam för den öppna ärlighet, hvarmed han i finansplanen framhöll förhållandet med Statskontorets kassa-

Beräkningen af bränvinstillverkningsafgiften.
(Forts.)

brist. Det är i detta aktstycke för första gången uttaladt, att ordnandet af denna kassabrist genom den tillfälliga upplåning, hvartill Riksgäldskontoret erhållit bemyndigande och som nu uppgår till nio millioner, endast är ett provisoriskt anordnande, eller såsom orden lyda: "Härigenom är provisoriskt ordnad för behofvets fyllande, men då behofvet, såsom af förut nämnda utredning framgår, icke är af öfvergående beskaffenhet, anser jag nödvändigt" etc. Här är således uttaladt, att detta behof icke är af öfvergående beskaffenhet, och att anordnandet för dess afhjelpande endast är provisoriskt. Det är detta ärliga uttalande, som jag för min del är tacksam för, men på samma gång nödgas jag äfven såsom min mening framhålla, att försigtigheten synes bjuda en varsam beräkning af de inkomstittlar, för hvilka, på sätt Hans Excellens i dag har upplyst Kammaren, det för närvarande, då beräkningarne uppgöras så långt före den tid de gälla, är ytterst svårt att träffa en riktig siffra. I motsats mot den siste årade talaren huser jag nemligen den åsigt, att det är långt farligare att beräkna dessa titlar för högt och få en brist på desamma, som sedermera föranleder till, att Statskontoret måste begära Kongl. Maj:ts bemyndigande att uttaga en ytterligare förstärkning för sin kassa från Riksgäldskontoret, än att vid beräkningen gå i motsatt riktning. Gå vi nu till sjelfva siffran, vill jag endast fästa uppmärksamheten dervid, att, på sätt protokollet öfver finansärenden framlagt, bränvinstillverkningsafgiften under senaste år har varit i ett tydligt nedgående, och att de restitutionsmedel, som under de senare åren utbetalats, hafva betydligt öfverstigit de belopp, hvartill man väntat att de skulle komma att uppgå. Vill man således å ena sidan ärligt och öppet påpeka, huruledes Statskontorets brist icke är af så öfvergående natur, som man föreställt sig; vill man, att densamma skall ordnas, och uppställas förslag om införande af tilläggsbevillning i budgeten för ett sådant ordnande, på sätt Hans Excellens, då varande Finansministern, gjort, så bör man äfven å andra sidan se till, att man icke genom för högt drifna inkomstberäkningar åter för frågan in på samma ståndpunkt och skapar ett nytt tillfälle till en sådan kassarequisition, som den man nu vill afhjelpa; ty gör man det, då hjälper man på det ena hållet och stjelper på det andra. Och då kan jag icke bättre förstå, än att de skäl, som tala för den lägre siffran, borde, med denna Kammares vanliga varsamhet, vara de, som borde blifva gällande. Det är så mycket angenämare för mig att här kunna göra yrkande på den af Bevillnings-Utskottet föreslagna lägre siffran, som jag af det yttrande, vi här hört från statsrådsbänken, förnummit att — såsom ju ock ganska riktigt är — regeringen lär "med jemnmod" komma att upptaga, huru än voteringen utfaller — och jag skattar vårt land lyckligt, om vi alltid komma att ega en regering, som i sådana voteringar icke kommer att se politiska frågor, utan tager med jemnmod hvad som kommer att beslutas. Det är i min tanke endast på sin plats att en Konungens rådgifvare i en varsam inkomstberäkning ej ser ett hinder i sin verksamhet, och därför yrkar och jag bifall till hvad Bevillnings-Utskottet föreslagit.

Herr Rylander: Då man följt denna diskussion och sett, huru mycket svårigheter här i landet funnits under de senare åren, kan man

icke annat än sluta sig till den lägre siffra, som Utskottet har föreslagit. Här har i många år varit öfverproduktion af bränvin, hvaraf följden är, att det i närvarande stund ligger stora partier af gammalt bränvin på lager. Våra egare af nederlag säga, att de icke kunna sälja detta bränvin, och då tycker jag äfven, att erfarenheten talar för att taga den lägre siffran. När härtill kommer, att statsverket har behof af penningar, och att det har erhållit förskott, som det skall fylla, finner jag deri ytterligare en anledning att säga: tag den lägre siffran. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Beräkningen af bränvinstillverkningsafgiften.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till förevarande punkt och sedan derpå, att bränvinstillverkningsafgiften skulle för år 1882 upptagas till 15,000,000 kronor; och förklarade Herr Grefven och Talmannen sig anse sistnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller 4 punkten i Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten med utbytande af beloppet 14,000,000 kronor mot summan 15,000,000 kronor.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 53;
Nej — 57.

5 punkten.

Bifölls.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets den 8 och 9 i denna månad bordlagda Utlåtande N:o 58, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående åtskilliga de Kongl. teatrarne rörande ärenden än äfven en inom riksdagen i ämnet väckt motion.

Kongl. teatrarne.

Herr von Möller: Det nu föreliggande statsutskottsbetänkandet innehåller ett väsentligt tillägg till och en afvikelse från Kongl. Maj:ts proposition, i det nemligen Stats-Utskottet föreslagit ett medgifvande till hvad Kongl. Maj:t begärt, eller rättighet att försälja Dramatiska teatern, men *under förbehåll och vilkor att icke vidare anspråk framställas på vare sig särskildt statsbidrag för guldande af en*

Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

möjligen inträffande ny brist eller förhöjdt årligt anslag till teatern". Mot detta tillägg hafva elfva ledamöter från Första Kammaren i Stats-Utskottet reserverat sig. Jag behöfver således icke mycket yttra mig i den frågan, ty jag är fullt öfvertygad, att denna Kammare instämmer i hvad dessa statsutskottsledamöter hafva uttalat i sin reservation. Men det är nio ledamöter, som hafva instämt i den Kongl. propositionen rörande teaterns utarrendering. I den frågan lär det kan hända vara mindre lätt att få majoritet för min åsigt. Jag för min del åtminstone beklagar, att Herr Statsministern, som kontrasignerat den Kongl. propositionen, tillstyrkt Hans Maj:t Konungen att af Riksdagen begära rättighet till den Kongl. teaterns utarrendering. Jag vill icke yttra mig om den Kongl. scenens artister, om de obehag och den osäkerhet, hvari de blifva försatta. Under den tid, som denna fråga varit känd, har den så tillräckligt diskuterats man och man emellan och äfven behandlats af pressen, att jag derom icke behöfver vara vidlyftig. Men jag anser för min del, att den Kongl. teaterns och den sceniska konstens höge beskyddare ställes i en ganska obehaglig ställning, då det blifver han, som skall bestämma om en dylik utarrendering. Om teatern icke skulle kunna bära sig, utan om en ny skuldsättning skulle ega rum, blefve han nödsakad, så vida han icke ville fortfarande vidkännas stora uppoffringar, att skrida till ett sådant medel, men att *han* då skall vara den, som skall följa de föreskrifter, som i den Kongl. propositionen omnämnas att söka en person, med hvilken ett kontrakt kan slutas och som skall ingå på alla dessa förbindelser i afseende å aflöning och pensionering, skyldighet att årligen låta uppöra ett visst antal pjäser och så vidare, det tycker jag icke vara lämpligt, emedan det synes mig icke böra tillkomma den högste personen i samhället. Jag vet väl, hvad skälen beträffa, att man kommer att möta mig med den invändningen, att operan i Paris är på det sättet öfverlåten till en "directeur entrepreneur" och att denne åtnjuter statsunderstöd. Jag vill då nämna en teater till, som ligger oss närmare, nemligen teatern i Köpenhamn; den är stäld under ministeriel öfvervakning och den bär sig ganska bra. Om dessa två punkter, det vill säga vilkoret och frågan om bortarrenderingen, komme att utgå ur förslaget, skulle jag för min del vilja instämma och gerna rösta för betänkandet i denna form, men man har sagt mig, att denna fråga icke kunde blifva föremål för gemensam votering — och kan den icke det blifva, tjenar ett sådant förslag, som jag skulle vilja bifalla, ju icke något till. Vid sådant förhållande är jag deremot mera böjd att sluta mig till Herr von Strokirchs reservation, dock med borttagande af den sista delen af hans reservation, nemligen den del, som handlar om utredning rörande nybyggnad, ty det tror jag är något för tidigt att under dessa förhållanden tänka på. Herr von Strokirchs reservation, sådan jag skulle vilja bifalla den, skulle komma att lyda sålunda: "att Riksdagen, jemte tillkännagifvande, att Kongl. Maj:ts förevarande nädiga framställningar icke vunnit Riksdagens bifall, må anvisa på extra stat för år 1882 ett förslagsanslag af 175,000 kronor till gäldande af halfva beloppet utaf de Kongl. teatrarne skuld vid innevarande spelårs slut, under vilkor dock att alla teatrarne angelägenheter från och med nästa spelårs början öfverflyttas till ett af statsdepartementen". Jag tror, att något så-

Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

dant icke kan vara omöjligt att genomföra, äfven om det icke i år skulle af Riksdagen gillas. Man har visserligen satt i fråga och be-
tviflat, att man skulle kunna erhålla ett sådant anslag af Riksdagen, som möjligtvis skulle kunna behövas till detta, men jag vet icke, hvar-
för man skall tvifla på det, när man läser i Stats-Utskottets betänkande följande vackra ord, som skildra den Kongl. teaterns ändamål. Kongl. teaterns ändamål, säger Utskottet, är "att odla allmänhetens smak och konstsinne, att uppmuntra den inhemska vitterheten och sålunda äfven bidraga till svenska språkets vård". När Stats-Utskottets ledamöter hafva förklaradt detta, vet jag icke, hvarför man skall behöfva tvifla på att svenska Riksdagen äfven skall gilla detta och bevilja anslaget.

Här kunde vara åtskilligt ytterligare att säga i frågan, men jag vill fatta mig kort, emedan jag vet, att många andra hafva anmält sig till erhållande af ordet, och jag icke är den, som länge vill upptaga Kammarens tid. Om jag får höra, att en gemensam votering kan ega rum om borttagande af de två punkterna, villkoret och bortarrenderingen, förenar jag mig i det fallet med Stats-Utskottet i dess nu gjorda hemställan med uteslutande af dessa tvenne punkter; men i annat fall kommer jag att begära proposition på den del af Herr von Strokirchs reservation, som jag nyss citerat.

Herr Montgomery-Cederhielm: Säsom af betänkandet synes, har Stats-Utskottet i hufvudsakliga delar tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition. Men Stats-Utskottet har derjemte vidtagit två förändringar: en som jag anser vara förbättring och en som synes mig såsom ren försämring. Den förbättring, efter min tanke, som blifvit tillstyrkt, är, att den möjliga upplåtelsen af teaterns fasta och lösa egendom skall räknas för en bestämd tid, som Utskottet föreslagit till tio år. Detta tror jag är en nyttig begränsning både i afseende på fortvaron af Riksdagens anslag och äfven för arrendeuppgörelsen. Men Stats-Utskottet har äfven föreslagit en ändring, som jag anser vara en bestämd försämring, och det är det förbehåll och vilkor, hvilket blifvit fäst vid anslagets beviljande och hvaremot flere ledamöter från Första Kammaren reserverat sig; det nemligen att tillstyrka propositionen "under förbehåll och vilkor, att icke vidare anspråk framställas på vare sig särskildt statsbidrag för gäldande af en möjligen inträffande ny brist eller förhöjdt årligt anslag till teatern". Om Herrarne behagade läsa pagina 3 i Utskottsbetänkandet, synes deraf, att vid 1818 års riksdag anvisades till teatern ett belopp af 30,500 riksdaler banko, "sådant likväl under det uttryckliga vilkor och förbehåll, att staten derigenom för all tid fritoges från all vidare förbindelse eller utgift för teaterns behof än de från längre tid tillbaka dertill bestådde 4,500 riksdaler banko samt 1,400 riksdaler banko för 200 famnar ved". Således har det förbehåll, som här af Stats-Utskottet blifvit föreslaget, verkligen redan en gång förut blifvit gjort — med hvilken påföljd veta vi alla.

Sedermera har anslaget bifvit förändradt vid flera tillfällen. Det höjdes af Rikets åren 1853—1854 församlade Ständer till 20,000 riksdaler banko, vid 1856—1858 årens riksdag till 75,000 riksdaler riksmünt och nedsattes vid 1868 års riksdag till 60,000 riksdaler riksmünt

Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

mynt. Likaså förhåller det sig med den frågan, att Riksdagen icke vidare skulle besväras med någon teaterskuld. I det afseendet möter oss å samma pag. 3 af Stats-Utskottets föreliggande betänkande det förhållande, att skulden den 1 Juli 1870 uppgick till 468,140 kronor, och denna skuld rangerades vid 1871 års riksdag på det sättet, att Riksdagen då inköpte den Dramatiska teatern. Detta skedde år 1871, och 1881 den 1 Juli är det sannolikt att, enligt hvad Riksmarskalks-embetet i sitt underdåniga memorial den 10 sistlidne Januari upplyst, denna skuld uppgår till öfver 350,000 kronor. Således synes det icke vara mycket skäl, ja, jag ville nästan säga, att det är ett nonsens att föreskrifva ett sådant vilkor, som tydligen visat sig vid föregående tillfällen icke kunna hålla streck och icke kunna utföras. Ty hur det än må gå med försäljningen af Dramatiska teatern och ordnandet af denna skuld, så är det likväl högst sannolikt, ja alltför möjligt, att i fråga om en sådan institution som den Kongl. teatern i framtiden nya anspråk komma att göras på betalande af teaterns skulder, och då kommer det att heta såsom i pjesen: "Grekland får betala". Ett sådant förbehåll tjenar till ingenting, enligt min åsigt, och anhåller jag därför, att det måtte utgå.

Hvad beträffar sjelfva försäljningen, tror jag att de flesta skäl, som kunna tala emot densamma, återfinnas i den reservation, som här är afgifven af Herr Nordenfelt och Grefve Lagerberg. Till att börja med säga de, att "det synes minst sagdt tvifvelaktigt både från den dramatiska konstens synpunkt och från synpunkten af Kongl. teatrarne ekonomiska synpunkt, huruvida försäljningen af Dramatiska teaterns lokal kan vara fördelaktig". De säga, att "det är *minst sagdt tvifvelaktigt*", det vill säga att de åtminstone medgifva rättighet för en annan att hafva en olik tanke mot deras, och då får jag säga, att, betraktar man saken från den dramatiska konstens synpunkt, både Riksmarskalks-embetet och den komité, som för utredande af denna fråga blifvit tillsatt, säga, att man bör erinra sig, hurusom teatrarne mest ärorika tid var den, då den lyriska och dramatiska scenen voro förenade, och att detta då gick för sig, utan att man ansåg att konsten deraf var lidande. Talar man åter från den ekonomiska synpunkten, så förklaras det på samma sätt af Riksmarskalks-embetet såsom högst nödvändigt och nyttigt att för ordnandet af skulden sälja teatern. Men, säga samma reservanter vidare, "ett uppskof med denna frågas afgörande gifver tillfälle att efter verkställda försök under någon längre tid med mindre fara för misstag afgöra denna fråga". Det kan så vara. Men vi skola då också komma ihåg, att hvad detta uppskof helt sannolikt för med sig, det är en ökad skuld. Det är mycket sant, att man kanske icke så mycket miss-tager sig i afseende på sjelfva det estetiska i frågan, men skulden ökas i alla fall. Sedermera heter det i tredje motivet i reservationen: "*då* den ifrågavarande lokalen icke drager någon ränta och, om den icke för den dramatiska konsten finnes nyttig eller nödig, sannolikt kan med fördel användas antingen för andra statsändamål eller såsom bytesmedel för förvärfvande af annan tomt". Ja, tomten drager ingen ränta, det är nog mycket sant, men den *ökade skulden* drager ränta, den står ej stilla som tomten gör. När reservanterna säga vidare: "*då* det icke kan vara fördelaktigt att genom försäljande af denna teater jemte lös-

ören skaffa Kongl. teatrarne ytterligare en konkurrent“, så får jag säga att jag hoppas verkligen, att det blefve så mycket konkurrenser, att en del af dessa teatrar måtte duka under. Ty enligt mitt förmenande är det alldeles för många teatrar i Stockholm, och det vore mycket bättre, om de voro färre än de nu äro i förhållande till denna stads storlek, hvarföre äfven det är svårt för många af dem att i konkurrens med hvarandra existera. Sedan säga reservanterna: “statsverkets tillstånd är icke så dåligt att vi behöfva sälja fastighet för att bidraga till gäldande af Kongl. teatrarne skuld“. Det kan jag naturligtvis icke förneka, men tror ej det är ett skäl som här behöfver anföras. Slutligen heter det: “hvarken Riksdagen lärer böra binda sig för så lång tid som tio år eller en entreprenör kunna utan särdeles svårighet ställa nöjaktig säkerhet för så lång tid“. Ja, det är väl möjligt, att det icke är lätt att finna en entreprenör för en så lång tid, det är i alla händelser något, som ingen människa kan säga något bestämdt om, enär frågan gäller något alldeles nytt, hvarmed förut något försök icke har blifvit gjort, och jag medgifver, att, såvidt jag kan tänka mig saken, det kan vara svårt att finna en enskild person eller ett bolag, som är villigt att öfvertaga den Kongl. teatern på entreprenad. Likväl synes det mig, som om det kunde vara skäl att våga försöket, och att detta försök icke måtte vara så farligt från konstens synpunkt, det visar sig deraf, att t. ex. i Paris Stora operan har sedan lång tid varit öfverlemnad till en så kallad directeur entrepreneur de l'opéra, och att på andra ställen det tillgår på samma vis, utan att man anser att konsten derstädes står lägre än hos oss. Jag tror således, att detta skäl icke kan försvaras. Men hvad som för mig särdeles verkar för att tillstyrka bifall till denna försäljning, det är, att jag tror, att det vore nyttigt och högst nödvändigt att en gång nu göra slut på denna skuld, sådan som man nu känner den och sådan som den är den 1 Juli 1881, hvarjemte vi skola komma ihåg, att Hans Maj:st Konungen lofvat att bidraga med att betala hvad som af skulden kan öfverstiga det belopp, som kommer att inflyta genom försäljningen af Dramatiska teatern — ett anbud, för hvilket jag anser att Riksdagen bör vara Konungen tacksam. Det är detta förhållande, som jag anser nödvändigt att taga fasta på. Såsom det hittills har gått, har det visat sig gå illa. Jag mins mycket väl att för några år sedan jag läste en bok af en amerikanare om affärer, och den började med att säga: “hugg af en dålig affär“, gör slut på den eller försök att minska den och aflas icke att framhärda med en sak, som går utför, med en ihärdighet, som skulle kunna vara berömvärd och motiverad, om den stödde sig på förnuftiga skäl, men icke blir det, då man har faktum framför sig och likväl fortfar med en sådan sak, som går beständigt utför.

Men det finnes äfven andra skäl, hvarföre jag tror, att försäljningen af Dramatiska teatern kan vara nyttig. Händelsen är nemligen den, att derigenom skulle försvinna anledningen till ett stort olycksfall, som hänger såsom ett Damoklessvärd öfver Stockholms publik, nemligen en eldsvåda uti Dramatiska teatern. Jag får säga, att, så ofta jag varit der, har jag kastat en blick omkring mig för att se, huru jag skulle kunna komma ut, om det skulle hända något sådant, och denna teater är så beskaffad, att litet hvar af oss, som varit der, måste erkänna, att

Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

vid ett sådant tillfälle det är sannolikt att ganska många af åskådarna skola komma att förgås. Dessutom är den i andra hänseenden så beskaffad, att jag tror den skulle kräfva en omfattande reparation för att blifva ändamålsenlig. Af alla dessa skäl tror jag, att det bästa är att göra på det sätt, som Kongl. Maj:t föreslagit, och för min del ser jag inga betänkligheter vid en sådan försäljning från konstens synpunkt, men från ekonomisk synpunkt en stor fördel i att antaga detta förslag, och får jag vördsamt anhålla derom, likväl endast med uteslutande af orden: "under förbehåll och villkor att icke vidare anspråk framställas på vare sig särskildt statsbidrag för gäldande af en möjligen inträffande ny brist eller förhöjdt årligt anslag till teatern".

Friherre Klinckowström: Då jag vid riksdagens början tog mig friheten att afgifva en motion rörande de Kongl. teatrarne angelägenheter, må det icke förtänkas mig, om jag nu söker med några ord försvara min ställning till frågan och motiven för denna min motion. Det är nu snart 100 år sedan en verkligt nationel lyrisk och dramatisk scen med mycken möda, mycken omsorg och mycken kostnad inrättades af konung Gustaf III. Jag vill minnas, att den Kongl. operan invigdes år 1782. Det må här tillåtas mig att citera några ord från Sveriges störste skald rörande denne konungs tid, emedan de, enligt mitt förmenande, fullt kunna tillämpas på hans kanske förnämsta och bestämdt varaktigaste skapelse, nemligen Stora operan. Tegnér yttrar nemligen:

"Der låg ett skimmer öfver Gustafs dagar,
Fantastiskt, utländskt, flärdfullt om du vill,
Men det var sol deri, och hur du klagar,
Hvar stodo vi, om de ej varit till?"

Ja, hvar stodo vi, hvad den dramatiska konsten beträffar, om icke konung Gustaf III hade gjort densamma till sin förnämsta lifsgerning? Och efter 100 år skulle vi således med förmättna grofva händer slita sönder hans verk och, jag må nästan säga, med cyniskt barbari förstöra hvad han till landets civilisation och båtnad i detta hänseende har gjort! Jag kan åtminstone icke låna min hand dertill, och det är med smärta som jag har sett såväl af regeringens proposition och komiterades arbete som äfven af Stats-Utskottets betänkande, att, om vi gå in på de villkor, som dessa myndigheter nu föreslagit, vi skulle komma att förderfva den svenska lyriska och dramatiska konsten. Teaterfrågan är en stor och en liten fråga. Alla dessa myndigheter, som jag nyss nämnde, med regeringen i spetsen hafva betraktat det *lilla* uti frågan, som är i sjelfva verket en *misère*, mine Herrar, nemligen den ekonomiska och finansiella delen af frågan, och de hafva antingen alldeles icke eller också högst flygtigt betraktat, hvad jag anser vara det egentliga, det *stora* i denna fråga, som är att skydda den dramatiska och lyriska konsten i vårt land till nationens civilisation för att derigenom föreläsa de många dåliga sceniska inrättningar, som landet eger, och som, åtminstone tills dato, icke kunna jemföras med den Kongl. scenen. När man tänker på hvad dock teatern är för en odlingsanstalt för dygd och goda seder — det bör den åtminstone, rätt vårdad och

administrerad, vara —, hvad den kan verka hos ungdomen för de stora historiska minnenas bevarande från glömska och till efterföljd för dem, som sträfva för något högre än endast snöd vinning, då måste man med ledsnad se, att vi äro på väg att förstöra allt det goda, en sådan kultur- och bildningsanstalt i så rikt mått skulle kunna skänka åt nationen. I afseende på den stora frågan rörande teatern, som jag nyss har nämnt, nemligen teatern såsom en bildningsanstalt eller kulturinrättning af högsta betydelse, så är det i tre afseenden jag skall bedja att få fästa Herrarnes uppmärksamhet på de vilkor, som äro nödvändiga för att den såsom sådan skall kunna bibehållas.

Det *första* vilkoret är, enligt mitt förmenande, att de Kongl. teatrarne öfverlåtas af Hans Maj:t Konungen, som tills dato har varit, man kan nästan säga, ett slags entreprenör för sina Kongl. scener, åt nationen såsom en *nationens* tillhörighet att vårda, bekosta och ställa såsom andra nationella inrättningar under en styrelse och vården af ett statsdepartement, som här icke kan vara något annat än Ecklesiastikdepartementet. Jag har stor anledning, till följd af ett yttrande, som finnes bifogadt Kongl. Maj:ts proposition, att förutsätta, att Hans Maj:t Konungen skulle intet hellre önska än att blifva qvitt en börda, som är för honom i många hänseenden ganska besvärlig. Det kan icke vara tvifvel om, att det icke är passande för en person, som af försynen blifvit stäld att styra tvenne riket, att befatta sig med jemförelsevis så små angelägenheter som teaterstyrelsen. Vi hafva ju sett de stora olägenheter, som deraf uppstodo under Gustaf III:s tid. Denne konung sysselsatte sig nemligen så mycket med teatern, snart sagdt under hela sin regeringstid, att han derigenom eftersatte vida viktigare göromål och styrelsen öfver land och folk, till olycka både för honom sjelf och hela landet.

Det *andra* vilkoret för att de Kongl. teatrarne skola kunna bibehålla sitt stora anseende och sin syftesenliga verksamhet är, att de må fortfara att vara en nationel inrättning och icke, på sätt regeringen genom Statsministern och dåvarande Chefen för Finansdepartementet föreslagit, uthyras till en enskild entreprenör eller ett bolag. Jag anser faran deraf vara så stor, att den kan icke nog af Riksdagen behjertas, ty kommer förslaget i denna del att bifallas, så blir det sannolikt slut med hela den i synnerhet lyriska, men äfven dramatiska konsten inom landet. Inga kontrakt, inga föreskrifter i det hänseendet kunna hindra att den dramatiska och lyriska konsten skall nedsjunka så djupt i landet, att man skall bittert ångra att man gått in på något sådant. En entreprenör skulle möjligen kunna underskrifva ett sådant kontrakt, han skulle ställa laglig och antaglig borgen för uppfyllande af sina finansiella och ekonomiska förbindelser, men varen öfvertygade, mine Herrar, att intet kontrakt i verlden skall kunna hindra honom att för snöd vinning, att för sin egen pekuniära fördel till den grad förstöra den inhemska konsten, att det skall blifva sorgligt. Vi skola då åter få se, hvad vi tyvärr äfven under den nuvarande administrationen fått se, nemligen uppförandet af sådana slippriga pjäser och osedliga maskeradställningar, som verkligen kunnat fläcka konstens tempel vid Gustaf Adolfs torg. Om man granskar det förslag, som här finnes i Kongl. Maj:ts proposition och återgifves i Stats-Utskottets be-

Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

Kongl.
teatrarnes.
(Forts.)

tänkande rörande de betingelser, som skulle ingå i ett dylikt kontrakt (se Utlåtandet N:o 58 pag. 10), så visar det sig, huru svårt det är att upprätta ett sådant kontrakt så, att icke missbruk skall kunna ega rum, och att vederbörande föredragande statsråd, hvars råd i detta fall blifvit regeringens beslut, icke är vuxen att behandla denna fråga om den Kongl. teatern såsom en estetisk inrättning, en kulturanstalt, det bevisa bäst de betingelser, han föreslagit. Jag vill blott nämna, bland andra, att der står, att denne entreprenör skall "öfvertaga teaterns alla förbindelser i afseende å aflöning och pensionering". Huru vill man, att en entreprenör eller ett bolag, som kanske vexlar hvar tionde år, skall kunna verkställa de pensioneringar, som skola utgifvas under en lång följd af år åt teaterns pensionärer? Det är ju alldeles omöjligt med mindre än att hvarje entreprenör skulle nedsätta ett visst kapital till pensionskassans underhåll. Men huru skall detta kapital fördelas, och hvem skall bära ansvaret därför? En entreprenör kan icke ansvara för längre tid än han sköter teatern, och efter den tiden har han icke något att göra med densamma. Detta visar det opraktiska i ett sådant förslag. Det står vidare, att man i ett sådant kontrakt skall låta entreprenören tillförbindas "att årligen låta uppföra visst antal såväl lyriska som dramatiska stycken och hålla kapell, kör och balett till visst minimum". Ja, dermed är icke mycket sagt. Det står icke af *hvad beskaffenhet* dessa stycken skola vara, och hvad kören och baletten beträffar, så är det väl många andra egenskaper sådana corpser böra hafva, förutom deras numeriska antal. Det kommer då att gå, såsom det har gått vid åtskilliga mindre teatrar i hufvudstaden och synnerligen i landsorten, att en entreprenör, som naturligen icke kan hålla dylik kör, men måste hafva den på scenen, engagerar kammarjungfrur och kokerskor dertill, och jag har sjelf haft med sådana tjänare att göra, och min mage och mina kotletter hafva mycket lidit deraf. På så sätt komma att för baletten engageras sömmerskor, mamseller och andra vackra flickor, och hvad som torde fattas en sådan balettpersonal i konstnärligt hänseende, det kommer då att ersättas kanske i rikt mått genom naturliga behag, och vi hafva erfarenhet från Djurgården och äfven från Blancs kafé, att nog blir det folk, som kommer och ser på dem, men huruvida den estetiska bildningen kan få någon uppbyggelse af sådana upptåg, det lemnar jag derhän. Såsom ett slags kontroll på att en sådan entreprenör skulle uppföra sådana pjäser, som kunna gillas i estetiskt hänseende, har regeringen i sin proposition föreslagit, att det skulle finnas någon lämplig person, som blefve af Kongl. Maj:t förordnad att granska de stycken, som skulle på teatrarne spelas. Jag hoppas, att det måtte bli en person, som kan fullt bedöma de estetiska fordringarne vid en sådan konstanstalt. Det är icke lätt att finna en sådan person, och jag hoppas, att icke någon af Kongl. teaterkomiténs medlemmar måtte dertill utses. Ty denna komité, mine Herrar, som enligt Kongl. Maj:ts instruktion och föreskrift skulle bedöma teatrarne både finansiella och äfven estetiska betydelse och förhållanden, har, efter det utdrag nemligen, som blifvit oss delgifvet i Utskottets betänkande och Kongl. Maj:ts proposition, sysselsatt sig mycket med finanserna och skulden, men jag åtminstone har icke sett något spår till ett estetiskt element i dess förslag. Vid detta tillfälle får jag an-

märka, att det är ett stort förbiseende af Stats-Utskottet, såvidt det har berott på Stats-Utskottet, att vi inom Riksdagen icke fått del af hvarken komiterades betänkande ej heller teaterdirektionens förklaring med anledning af komiténs förslag. Riksdagen, som går att besluta öfver en så allvarlig fråga, som den om de Kongl. teatrarne är i estetiskt och civilisatoriskt hänseende, borde dock hafva från båda sidor hört de inkast och de skäl, som blifvit angifna, hvarföre ett sådant förslag, som här återfinnes i Kongl. Maj:ts proposition, har blifvit till Riksdagen framlagd.

Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

Det tredje viktiga villkoret, enligt mitt förmenande, hvarföre man borde framför allt hålla på, att de Kongl. teatrarne blifva *national-teatrar* och icke så att säga bortsludras till entreprenörer eller på något annat sätt förstöras, är det, att jag för min del icke kan godkänna förslaget om den Dramatiska teaterns försäljning. Jag tror, att det blefve en bestämd olycka för den dramatiska konsten, om sådant skulle ske. De olägenheter deraf, som teaterkomitéen icke tyckes vilja inse, äro deremot påpekade af en efter min tanke i dessa frågor mycket mer gällande myndighet än komitéen, nemligen Kongl. Teaterdirektionen, hvilken i sitt utlåtande bestämdt afstyrker ett sådant sammansläande af de båda scenerna under Stora operans tak. Det är visst sant, att dessa båda scener från år 1825, då Dramatiska teatern brann, och till år 1863, om jag icke missminner mig, då den nuvarande Dramatiska teatern inköptes, varit sammanslagna under ett tak. Men all erfarenhet har dock visat tillräckligt nödvändigheten af olika scener för den lyriska och dramatiska konsten. Och redan för så lång tid tillbaka, som då den dramatiska scenen var förlagd i det gamla de la Gardieska palatset, insåg man nödvändigheten af att, när så kunde ske, skilja de båda scenerna. Om, såsom jag hoppas icke måtte blifva fallet, den Dramatiska teatern skulle försäljas, så kan, på sätt äfven komiterade beräknat, denna försäljning, såvidt den skall åtföljas af förbud under första köparens tid att derstädes gifva dramatiska föreställningar, icke betinga högre köpeskilling än omkring 145,000 kronor. Såsom vi alla veta, har det användts 270,000 kronor för inköp af denna scen med tillhörigheter. Och sedermera har Teaterdirektionen tillköpt en angränsande tomt del med byggnad för denna teaters bekvämlighet för en summa af 12,000 kronor. Den värdering, som blifvit gjord, uppgår till 290,000 kronor. Således skulle genom en sådan realisation staten förlora lika mycket som köpesumman, eller 145,000 kronor. Men min öfvertygelse är, att icke många år skola förgå, innan det allmänna och statsmakterna måste inse nödvändigheten af att åter skilja dessa scener åt. Och då blifver följden den, att en ny teater måste inköpas; och det är icke svårt att säga, hvilken teater då kommer att köpas, och hvad den kostar blef för icke länge sedan bekant, nemligen $\frac{1}{2}$ million kronor. Jag tror att det kan kallas en dålig hushållning.

Men det finnes en annan fara för den Kongl. scenens bestånd, om den obetänksamhet skulle begås, att försälja den Dramatiska teatern; och jag skall helt öppet angifva densamma och på samma gång lemna ett godt råd åt de förnämsta af den dramatiska konstens artister, om händelsevis någon af dem nu finnes på läktaren. Det bör icke blifva svårt för en eller flere af dessa artister att förmå några konstens vän-

Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

ner att bilda ett bolag för inköp af den Dramatiska teatern. I första hand inköpes den af några enskilda för 145,000 kronor. Men efter sex veckors förlopp öfvertager bolaget teatern för samma pris, men *utan* förbehåll att derstädes icke gifva dramatiska föreställningar. Nåväl, af dessa 145,000 kronor in-tecknas 70,000, och nog må Herrarne vara öfvertygade, att det finnes så många konstens vänner i landet, att de återstående 75,000 kronorna mycket lätt kunna åstadkommas. Då öfverflyttas de bästa sceniska krafterna från Kongl. teatern, som har så styfmoderligt behandlat dem, och användas till dramatiska föreställningar på denna bolagets teater; och Herrarne kunna vara öfvertygade, att dit skall strömma nog mycket åskådare för att fylla teatersalongen. Och att detta skulle blifva en mördande stöt för den Kongl. scenen, derom förefinnes intet tvivel.

Genom den föreslagna åtgärden komma vi att splittra de Kongl. teatrarne personal, en personal, hvilken är en stolthet för vårt land. Den räknar bland sig artister af den beskaffenhet, att, om man nu förjagar dem från den Kongl. scenen, man icke för penningar kan återfå lika goda sceniska förmågor utan efter långa års väntan och mödor. Och vi komma att förlora dem; ty när de se, att de icke kunna med framgång för den dramatiska konsten fortsätta sin verksamhet på Stora operans scen, då komma de nog att göra så som jag nämmt. Och då blifver den sista villan värre än den första.

Det har blifvit sagdt, att den Dramatiska teatern för närvarande kostar mer än den lemnar i reveny. Atminstone har teaterkomitén, som blifvit tillsatt för att granska dessa förhållanden, påstått detta. Jag har naturligtvis ingen erfarenhet i den frågan; men då Kongl. Teaterdirektionens utlåtande efter min uppfattning på ett segrande sätt gendrifvit detta komiterades påstående, och då direktionens utlåtande icke har blifvit framlagdt för Riksdagen, så må det tillåtas mig att uppläsa det försvar mot den nyssnämnda uppfattningen, som direktionen inför Kongl. Maj:t framställt. Direktionen säger nemligen: "Att de stora besparingar i Kongl. teaterns förvaltningskostnader, hvilka förmenas uppkomma genom Dramatiska teaterns försäljning, icke blifva så stora, som i komitébetänkandet förutsattes, skulle lätteligen kunna bevisas; men då tvivel uppstått om hållbarheten af direktionens uppgift, att Dramatiska teatern lemnat en inkomst, som förmått att betäcka utgifterna ej blott för den dramatiska, utan äfven till någon del för den lyriska scenen, så har direktionen ansett sig böra underdånigst till Eders Kongl. Maj:t härmed öfverlemla de kalkyler, som direktionen lagt till grund för sin uppgift, hvarigenom ock alla tvivel om den ekonomiska fördelen af Dramatiska teaterns bibehållande torde kunna anses undanröjda. Direktionen har för detta ändamål låtit uppräta särskilda beräkningar för hvarje spelår från den tid, då Dramatiska teatern af Kongl. Maj:t och kronan inköptes, och dervid, då räkenskapernas uppställning i vissa fall icke medgifver ett åtskiljande af de begge scenernas utgifter, beräknat desamma dels efter summan af personalens hela aflöning och dels på grund af den i Kongl. teaterreglementet för teaterns uthyrande bestämda och således högt tilltagna, till 200 kronor för hvarje representation fastställda dagkostnaden. Här af framgår, att under spelåren:

1872—73 uppstått en behållning af kr.	32,025: 01.
1873—74 » » » » »	39,845: 67.
1874—75 » » » » »	31,861: 54.
1875—76 » » » » »	14,694: 37.
1876—77 » » » » »	27,698: 04.
1877—78 » » » » »	17,948: 50.
1878—79 brist kr. 619:	44.
1879—1880 behållning	3,210: 28,
eller tillsamman under 8 spelår.....	kr. 167,283: 41,
afgår brist »	619: 44,
återstå kr. 166,663:	97,

Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

eller i medeltal 20,833 kronor om året. I detta belopp ingår icke något af hvad den dramatiska scenens artister under alla dessa år dessutom inspelat å Kongl. Stora teatern, hvadan Dramatiska i denna kalkyl ensam blifvit med hela deras aflöning betungad“.

Äfven om räknenskaperna för båda scenerna varit, såsom teaterkomitén försäkrat, "sammanblandade", hvilket i afseende på vissa poster ju är temligen naturligt, så synas direktionens ofvan anförda siffror alldeles bevisande, emedan dagkostnaderna upptagits så högt, att Dramatiska teatern måste anses fullt ut hafva fått sin beskärda del af de gemensamma utgiftsposterna. Jag förbigår de för hvarje spelår upptagna summorna och vill blott nämna, att den Dramatiska teatern har i medeltal gifvit 20,833 kronor i behållning om året och att i detta belopp icke ingår, hvad den Dramatiska teaterns artister inspelat på Stora teatern. Deraf synes mig vara på ett segrande sätt visadt, att långt ifrån att vara tyngande för den Kongl. scenen har den Dramatiska teatern gifvit en inkomst icke obetydligt öfverskjutande de med densamma förenade kostnader. Detta har också, om jag icke missminner mig, blifvit erkänt af teaterkomitén, som säger, att den Dramatiska teaterns artister hafva genom spel på operan intjenat omkring 30,000 kronor om året.

Jag har nu efter bästa förmåga framställt det *stora* i teaterfrågan och varnat Riksdagen för att här begå ett oafsigligt mord på den estetiska konsten i detta hänseende. Jag vill nu nämna några ord om det *lilla* i frågan, men som likväl af regeringen, komitén och Stats-Utskottet blifvit gjordt till det *stora* deri, oaktadt det blott är en misère, nemligen skuldfrågan. Denna skuldfråga har fått sin betydelse till följd af den stora summa, hvarom den handlar. Men om man granskar de olika skuldposterna, så skall man finna, att det icke är så farligt, som man tror. Den nuvarande skulden skulle vid detta spelårs slut belöpa sig till omkring 355,000 kronor. Deraf har Kongl. hoförvaltningen att fordra den största lotten eller 155,000 kronor. Dessutom har sjuk- och begravningskassans realsäkerhet blifvit pantsatt för ett belopp af 70,194 kronor. Diverse personer hafva att fordra 2,000 kronor. Detta var skulden den 1 Juli 1880. Sedermera beräknar Riksmarskalksambetet, att skulden ökats under senaste spelåret från den 1 Juli 1880 till den 1 Januari 1881 med 64,000 kronor och att den senare hälften af spelåret, räknadt till den 1 Juli 1881, skall lemna en ytterligare brist på 64,000 kronor. Och på detta sätt har man fått i hop skuldsumman till

Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

355,000 kronor. Det är med hänsyn till denna skuld, som man vill ruinera den lyriska och dramatiska konsten i landet. Är det nu värdigt Riksdagen att icke sätta sig emot en sådan vandalism, då summan icke är större? Enligt regeringens förslag skulle Hans Maj:t Konungen hafva förklarat sig villig att betala den återstående skulden, omkring 210,000 kronor, sedan han fått Riksdagens tillåtelse att sälja den Dramatiska teatern, för hvilken icke kunde erhållas mer än 145,000 kronor. Stats-Utskottet har gillat detta förslag, men åtskilliga reservanter finnas dock, hvilka dels icke vilja försälja den Dramatiska teatern och dels vilja att staten skall betala halfva skuldbeloppet. Då jag icke ansåg det vara Riksdagen värdigt att låta Hans Maj:t Konungen betala denna skuld, så har jag tagit mig friheten att i min motion föreslå att Riksdagen skulle betala hela skulden under vilkor, att de Kongl. teatrarne blefve ställda under statens vård; att de bibehölle sin karakter af verkliga national-inrättningar, och att den Dramatiska teatern *icke* skulle försäljas.

Det är åtskilliga moment i den Kongl. propositionen, som gifva anledning till rätt allvarliga betraktelser. I samband med teaterns uthyrande skulle Riksdagen förbinda sig att *under all den tid*, som Konungen betalar till densamma 60,000 kronor, orubbadt betala en lika stor summa. Detta är, såsom åtskilliga personer och myndigheter redan påpekat, icke fullt konstitutionellt riktigt; det är rent af grundlagsvidrigt. Och om Riksdagen fattar ett sådant beslut, så kan detsamma på intet sätt hindra en kommande riksdag att antingen öka anslaget eller ock minska eller helt och hållet indraga detsamma. Stats-Utskottet, som insett detta, har ganska fiffigt utfunderat, att om man binder detta anslag *vid tredje mans rätt*, så kan icke en blifvande Riksdag vägra att låta det utgå. Detta är ganska fiffigt tänkt; men det påminner mycket om ordspråket "att kasta bort barnet med barnvattnet". För att vid detta anslag binda tredje mans rätt har Utskottet gått in på Kongl. Maj:ts efter min uppfattning högst förderfliga proposition att hyra ut teatern till enskild entreprenör eller till ett bolag. En annan egenhet är det vilkor, som, efter hvad jag förmodar, kommer från Andra Kammarens ledande män inom Stats-Utskottet, alldenstund deremot hafva upprest sig sju af Första Kammarens ledamöter. Detta vilkor återfinnes under mom. a å pag. 15 i betänkandet och afser, att Riksdagen "under förbehåll och vilkor att icke vidare anspråk framställas på vare sig särskildt statsbidrag för gäldande af en möjligen inträffande ny brist eller förhöjdt årligt anslag till teatern" etc. En talare och ledamot af Stats-Utskottet har redan förklarat, att detta vilkor icke är af någon vigt och värde eller rent af ett nonsens; och denna hans åsigt delar jag fullkomligt. Ty en blifvande riksdag kan icke på något sätt af dylika vilkor vara bunden. Men likväl påstår man, att endast på det vilkoret skulle Stats-Utskottets förslag kunna gå igenom i Andra Kammaren. Då kan Andra Kammarens majoritet icke mycket grundligt våra grundlagar, om den tror att ett sådant vilkor skall vara bindande för framtiden.

Det finnes ett 3:dje mom. i denna sorgliga historia, som jag äfven ber att få beröra. Det har nemligen af Teaterdirektionen på goda grunder föreslagits, att ett kreditiv på 50,000 kronor skulle ställas till Teaterdirektionens disposition, förmodligen från Riksbanken. Detta för-

slag har blifvit förordadt både af teaterkomitén och Riksmarskalks-embetet; och Hans Maj:t Konungen läser äfven *personligen* hafva gillat detsamma. Men det återfinnes icke i regeringens proposition. Sålunda har Kongl. Maj:t i *statsrådet* förmodligen icke gillat den mening, som Kongl. Maj:t *personligen* i sitt kabinett för Hans Excellens Riksmarskalken uttalat rörande detta kreditiv. Jag tror, att det är ganska nödvändigt för Teaterdirektionen att ega ett sådant kreditiv; och om direktionen ställer nödig säkerhet därför, kan jag icke inse, hvarföre icke en sådan myndighet lika väl som hvarje enskild skulle kunna åtnjuta denna rättighet ur Riksbanken.

Det betänkande, Utskottet i denna viktiga kulturfråga framlagt, är, för att låna ett uttryck från en talare på stockholmsbänken under en föregående öfverläggning, sannerligen ett "*alltför tarfligt opus*". Utskottet har i dessa viktiga frågor icke kunnat hitta på mer än två egna idéer: den ena, att entreprenörens kontrakt icke skulle blifva gällande mer än tio år, och den andra, att, såsom jag nyss nämnde, för att bibehålla anslaget orubbadt, tredje mans rätt skulle dermed vara förbunden. Det är ganska mycket att beklaga, att Stats-Utskottet, som enligt grundlagen haft till åliggande att utreda frågan, icke kunnat åstadkomma denna utredning på annat sätt, än som skett. Jag får för närvarande och till dess jag får höra, huru diskussionen kommer att fortgå, sluta med en värdsam hemställan, att Herr Talmannen behagade framställa proposition på afslag å Stats-Utskottets föreliggande betänkande samt bifall till min motion:

"a) att Riksdagen ville besluta att till Kongl. Maj:t i underdånig skrifvelse hemställa, att värden, tillsynen och ansvaret öfver de Kongl. teatrarne öfverlemnas åt *staten*, att såsom en nationalinrättning om händer tagas;

b) att denna nationalteaters alla angelägenheter öfverflyttas till Ecklesiastikdepartementet, och att Herr Statsrådet och Chefen för detta statsdepartement föredrager alla hithörande ärenden, likasom det sker för andra statsinstitutioner;

c) att en komité tillsättes, hvilken — förutsatt att Konungen bifaller de i punkterna a och b gjorda hemställanden — eger undersöka och utreda alla de Kongl. teatrarne finansiella och ekonomiska förhållanden; föreslå hvad, till följd af denna förändring af de Kongl. teatrarne till en statsinrättning, kan vara nyttigt och nödigt; de reglementen och föreskrifter, som dervid böra lända till efterrättelse, med mera dylikt, för att till nästkommande Riksdag öfverlemnas; hvarefter Riksdagen då torde fatta beslut öfver de med detta teatrarne öfvertagande förenade kostnader med mera dylikt;

d) att, för den händelse Hans Maj:t Konungen bifaller Riksdagens ofvannämnda hemställanden, Riksdagen förbinder sig så väl betala de Kongl. teatrarne nuvarande skulder som framdeles anslå nödiga årliga medel på riksstaten, för teatrarne syftesenliga verksamhet, vård och underhåll med mera. Dock *med vilkor* att det årliga bidrag, Hans Maj:t Konungen täcktes lemna nämnda teatrar, eller omkring 70,000 kronor, afdrages Högstdensammes hofhållningssumma å första hufvudtiteln."

Kongl.
teatrarne-
(Forts.)

Kongl.
teatrarne.

Friherre af Ugglas:

(Forts.)

Herr Forssell, Otto Herman: Den ärade talare, som nyss hade ordet, behagade i början af sitt föredrag yttra att detta ämne skulle sönderfalla i två särskilda frågor. Jag vill — och såsom jag tror med skäl — gå ännu ett steg längre och påstå att frågan sönderfaller i tre väsentligen skilda delar; och jag beklagar, att icke Utskottets förslag äfven blifvit i sådant syfte framställt. Det är nogsammt känt att den Kongl. teatern stått under Hans Maj:t Konungens enskilda förvaltning i ett helt sekel. Då nu så är och Konungen det oakadt föreslagit, att han måtte varda befriad från vidare befattning med teatern och giltiga skäl således måste förefinnas för en dylik framställning, så uppstår först den frågan: skola vi svara ja till det förslaget? Komiterade hafva tillstyrkt det, och Konungens samtliga rådgifvare hafva äfven tillstyrkt det. Skola vi då svara nej och tvinga Hans Maj:t Konungen att mot sin vilja fortfarande förvalta teaterns angelägenheter med den påföljd att hvart tionde år en skuld på flera hundra tusen kronor uppkommer, som belastar hans enskilda kassa? Denna fråga borde väl först särskildt besvaras, men den har blifvit sammanblandad med två andra och på ett sådant sätt att, om man vill svara nej på de två andra frågorna, men ja på den första, så kan man det icke. Man tvingas då mot sin vilja att säga, det Kongl. Maj:t skall för all framtid förvalta teatern, det må blifva hvilka skulder som helst.

Den andra frågan är sättet för den ekonomiska och finansiella utredningen af teaterns affärer. Det är känt att hittills har staten bidragit med det vida större beloppet till understöd åt teatrarne. Staten har lemnat 60,000 kronor i direkt anslag, upplåtit en hyresafkastning från Stora teatern af cirka 28,000 kronor och lemnat fri nyttjanderätt af båda teaterhusen. Detta kan anses utgöra tillsammans 150,000 kronor minst, och Hans Maj:t Konungen har bidragit med 60,000 kronor. Nu har detta icke burit sig. Jag tror icke att det är lämpligt eller värdigt åtminstone denna Kammare att begära, att Hans Maj:t Konungen skall deltaga i betalningen af den skuld, som under den hittillsvarande förvaltningen tillkommit. Mig vill det synas som om staten ensam borde betala denna skuld och att man för sådant ändamål borde försälja den Dramatiska teatern utan några villkor.

Sedermera återstår den tredje frågan: huru skall med Stora teatern förfaras? Och huru skall det ordnas för såväl lyrisk som dramatisk scen? Utskottet har, på sätt Kongl. Maj:t hemställt, föreslagit att upplåta teatern åt enskild person eller bolag från början af år 1883. Denna fråga berör således icke 1882 års förvaltning och det är derföre uppenbart att denna frågas afgörande icke är af trängande behof påkalladt vid denna riksdag, utan kan uppskjutas till nästa riksdag. Då har Riksdagen också god tid att afvakta huruvida något förslag i syfte att uthyra teatern eller att behandla den såsom nationalteater kan uppstå. Jag har så mycket större skäl för denna åsigt som det är känt att Stora teaterns inredning är antiqverad och att till följd deraf dagkostnaderna äro allt för stora och behållningen för hvarje afton otillräcklig. Denna omständighet är i och för sig en bidragande orsak till det obestånd, hvori teatern kommit. Hela inredningen måste göras om, så-

vida det skall bära sig. Allt detta kan utredas till nästa riksdag och jag önskar därför att frågan måtte uppskjutas. Helst skulle jag hafva velat återremittera frågan till Utskottet, men nu i Riksdagens sista timme kan icke detta komma i fråga. hvarföre jag icke gör något yrkande. Såvidt jag kan förstå, måste för närvarande hela frågan falla, äfven i den del som rör Hans Maj: Konungens befriande från teaterförvaltningen; och detta till följd af det olyckliga sätt, hvarpå ärendet blifvit behandladt af Utskottet.

*Kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Herr von Strokirch: Inom Stats-Utskottet har jag uttalat en särskild mening i denna fråga. Jag har, till att börja med, icke instämt i de vilkor, som uppstålts för att Dramatiska teatern skulle öfverlemnas till Hans Maj: Konungen. Dessa vilkor hafva redan framhållits såsom omöjliggörande för Konungen att antaga Riksdagens beslut. Han kan ju icke gå in på att betala hvilka belopp som helst för att för all framtid upprätthålla teatern; hvaremot Riksdagen, som allt sedan 1809, med undantag af åren 1841—1845, beviljat anslag till teatern och äfven vid särskilda tillfällen lemnat bidrag till betalande af dess iråkade skulder, icke kan ega grundade skäl att nu undandraga sig att för framtiden understödja och upprätthålla densamma.

Den första delen af Utskottets betänkande går ut på att öfverlemna Dramatiska teatern till Konungen, hvaraf följdén skulle blifva en försäljning af teatern. Detta har jag motsatt mig, derföre att alla de gamla skäl, som anfördes för inköpet af Dramatiska teatern, synas mig icke hafva förfallit, utan qvarstå lika goda som förr och derföre att de motskäl, som af teaterkomitén förebragts, hafva, såvidt handlingarne visa, blifvit efter mitt förmenande fullständigt vederlagda af Teaterdirektionen. På dessa grunder har jag stödt mitt afstyrkande i denna del.

Af en sådan försäljning skulle följdén blifva att scenerna sammansloges. Jag tror, att denna sammanslagning icke skulle i ekonomiskt hänseende medföra goda följder. Hvad man vunne på ett håll, skulle man förlora på ett annat. Ur estetisk synpunkt anser jag icke heller denna sammanslagning vara lämplig och ber att i sådant afseende få hänföra mig till hvad Teaterdirektionen derom yttrat, hvarvid jag vill uttala den öfvertygelsen, att särskildt den lyriska scenen icke skulle under sådana vilkor, som finnas intagna i den Kongl. propositionen, kunna uppehållas så som vederbör. Derföre har jag icke kunnat vara med om att föreslå en sammanslagning.

Hvad nu beträffar reglerandet af teatrarne iråkade skuld, så måste något derför göras, då det icke kan förnekas att teatern är ett statsändamål; och då staten i regel alltid dertill lemnat anslag, bör väl den nuvarande Riksdagen icke undandraga sig att i sin mån bidraga till att göra upp affärerna för teatrarne. Jag har derföre föreslagit att Riksdagen skulle anslå 175,000 kronor till betalande af halfva beloppet utaf de Kongl. teatrarne beräknade skuld vid detta spelårs slut.

Vidkommande sedermera frågan om att upplåta teatern till någon enskild person eller bolag, anser jag icke heller detta böra ifrågakomma, derföre att den utvägen icke bör försökas förr än man reglerat affärerna och fått se, huru det lyckats. Dessutom är det min öfvertygelse att så länge Stora teatern bibehålles vid sin nuvarande inredning (den

Kongl.
teatrarne.
(Forts.)

rymmer icke mer än platser för 1080 personer), är det omöjligt för hvarje entreprenör att göra någon god affär derpå och kunna täfla med andra härvarande teatrar. För att åstadkomma bättre ekonomiska resultat, är det efter min öfvertygelse en oafvislig nödvändighet att bereda bättre lokaler och större utrymme i teaterhuset. Det skulle kunna vara mycket att tillägga, men jag vill icke längre upptaga Kammarens tid, utan inskränker mig till att framställa följande yrkande: "att Riksdagen, jemte tillkännagifvande, att Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställningar icke vunnit Riksdagens bifall, må *dels* anvisa på extra stat för år 1882 ett förslagsanslag af 175,000 kronor till gäldande af halfva beloppet utaf de Kongl. teatrarnes skuld vid innevarande spelårs slut, under vilkor dock att alla teatrarnes angelägenheter från och med nästa spelårs början öfverflyttas till ett af statsdepartementen, *dels* ock anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes uppdraga åt sakkunnige män att åstadkomma en utredning rörande de kostnader, som skulle vara förbundna med stora teaterhusets ombyggnad, så att der komme att inrymmas tidsenliga och med tillräckligt utrymme försedda särskilda lokaler för både den lyriska och dramatiska scenen, samt till näst sammanträdande Riksdags pröfning framlägga samma utredning".

Grefve Lagerberg: Den trötthet jag tycker mig läsa i Herrarnes anleten och de enskilda samspråk, som nu föras här i Kammaren, mana mig till att inskränka mig till att endast yttra några få ord.

Vid riksdagens början tog jag med nöje kännedom om Friherre Klinckowströms motion och trodde, att det skulle vara en möjlighet att i denna sak göra något deraf. Utom i hvad som förekommer i slutet af sista punkten instämmer jag till alla delar i motionen, och om jag icke nu instämmer i hans långa och vackra tal, så kommer det sig antagligen deraf, att jag icke hörde allt hvad han sade. När frågan behandlades i Stats-Utskottet, försökte jag att få motionen bifallen, men det var icke möjligt, emedan man der ansåg sig böra mera hålla sig till den del deraf, som Friherren kallade det lilla, nemligen det ekonomiska. Och det måste vi medgifva, att huru litet det i denna fråga vill synas vara, så spelar det ändå en mycket stor rol i de flesta frågor, och den Kongl. propositionen, som vi haft att behandla, afser ju också egentligen att reda den ekonomiska frågan, naturligtvis förutsatt att den estetiska icke på något vis åsidosättes. Det uppstod då frågan om att arrangera denna skuld, och man föreslog den utvägen att försälja Dramatiska teatern, då derigenom ingen direkt penningutgift skulle från statens sida erfordras. Af skäl, som innehållas i den reservation, Herr Nordenfelt och jag afgifvit, har jag icke kunnat biträda detta, och jag har icke heller blifvit öfvertygad af den talare, som så ärligt och med verkligt stor talang yttrat sig för en motsatt åsigt. För mig är det alldeles klart, att de skäl, som förorsakade inköpet af Dramatiska teatern, kvarstå ännu med full giltighet. och jag kan icke draga samma slutsats som han, derföre att företaget ett och annat år icke burit sig. Jag tror, att för den dramatiska konstens uppehållande i vårt land är det snart sagt nödvändigt att hafva denna teater kvar. Efter det frågan gått i en kretsång, och man slutligen kommit till det resultatet att teatern borde inköpas, så kan det väl icke vara skäl att nu be-

*Kongl.
teatrarne.*
(Forts.)

sluta dess försäljning för att kanske efter några få år nödgas åter köpa den än en gång och sålunda börja en ny kretsgång. Kan det verkligen vara skäl att nu göra sig af med en byggnad, som har så högt värde, kanske högre än hvad man kan få för den, och besluta sig för att, på sätt komiterade föreslagit, helt simpelt försälja den Dramatiska teatern? Jag kan icke finna det, lika litet som jag kan förstå det skäl, komiterade därför anfört, nemligen att de båda teatrarne då icke skulle komma att konkurrera med hvarandra. Det är ju nemligen uppenbart, att om man spelar på Stora teatern sju gånger i veckan, tre gånger lyriska stycken och fyra gånger dramatiska stycken, så är det ju det samma som att spela tre gånger på Stora teatern och fyra gånger på den Dramatiska. För öfrigt har det visat sig, att dagkostnaden är betydligt mindre på den Dramatiska teatern än på den Stora och kostnaden för personalen blefve ju densamma, ty det är väl icke meningen att afskeda en mängd af artisterna.

Nu kan man fråga mig, hvarföre jag har tillstyrkt denna utarrendering, som icke finnes i Friherre Klinckowströms motion omnämnd och som jag erkänner att jag icke tycker om. Det har jag gjort därför att, när man sitter och underhandlar om att till en institution sådan som teatern få penningar beviljade, så måste man först söka få det erkänt att teatern är en anstalt, som bör af staten understödjas. Detta kan blott ske, sedan alla försök blifvit gjorda, som af motståndarena blifvit angifna. Och då de, som makten hafva, vilja att detta försök skall göras, så har jag icke velat absolut sätta mig deremot af det enkla skäl att, om det skulle komma att på ett eller annat sätt misslyckas, så måste man i konstens intresse få alla skäl att ordna saken på riktigt sätt. Jag har äfven tänkt mig, att med den tillåtelse, som innehålles i andra punkten af vår reservation, om den skulle bifallas, så finnes det icke något hinder för att den lyriska scenen, som ju egentligen är den, som kostar och gifver minsta inkomsten, får blifva kvar såsom hittills och få subvention samt att, i stället för att utarrendera Dramatiska teatern åt en entreprenör, en del af de dramatiska artisterna kunde slå sig tillsammans och bilda ett bolag för att sköta den Dramatiska teatern, möjligen med någon subvention och med rätt att begagna teatern för intet. Jag finner detta icke vara omöjligt; och går det så, lärer väl icke någon af mina herrar motståndare kunna påstå, att icke den dramatiska konsten komme att lika väl bevaras och vårdas som med en af Kongl. Maj:t utnämnd styresman, tagen, allt efter konjunkturerna, från hufvudstaden eller landsorten. Min öfvertygelse är att den dramatiska konsten derpå icke skulle förlora. Helt annat skulle deremot förhållandet blifva, om teatern blefve föremål för spekulation af en entreprenör.

Mycket kunde vara att tillägga, men tiden är nu så långt framskriden att jag icke längre vill besvara Herrarne, utan inskränker mig till att yrka bifall till den af Herr Nordenfelt och mig afgifna reservation.

Som tiden var långt framskriden och många talare anmält sig, uppsköts den fortsatta öfverläggningen till aftonsammanträdet.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att, som från Stats-Utskottet inkommit anmälan om önskvärdheten deraf, att gemensamma omröstningar öfver sådana frågor, som kunde hafva inflytande på statsregleringen, blefve företagna så snart som möjligt, på det att Utskottet måtte kunna egna arbete åt det så kallade finansbetänkandet, hade enligt öfverenskommelse mellan Talmännen bestämts, att omröstningar jemlikt 65 § Riksdagsordningen skulle anställas vid Kamrarnes sammanträden nästa Torsdag öfver de voteringspropositioner, som dessförinnan blefve af båda Kamrarne godkända, och skulle, i händelse någon omröstningsproposition icke då, men före Onsdagen näst efter påsk blifvit af båda Kamrarne godkänd, omröstning jemlikt nämnda paragraf företagas öfver ifrågavarande voteringsproposition vid Kamrarnes sammanträden Onsdagen den 20 i denna månad.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde.

Anmälades och bordlades:

Stats-Utskottets Memorial N:o 62, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för Riksgäldskontoret; äfvensom

Banko-Utskottets Utlåtande och Memorial:

N:o 16, i fråga om ändringar i gällande reglemente för Riksbanken;

N:o 17, med förslag till ändring i instruktionen för Riksdagens revisorer vid Riksbankens afdelningskontor;

N:o 18, angående instruktion för nästa Riksdags Banko-Utskott; samt

N:o 19, med förslag till omröstningsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om uppförande af riksbankshus å Helgeandsholmen.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
